

DOĞU TÜRKİSTAN GERÇEĞİ

MART 2025

DOĞU TÜRKİSTAN: İbadetin Yasak, Zulmün Serbest Olduğu Topraklar!

ÇİN HALEN
UYGURLARI ZORLA
ÇALIŞTIRIYOR VE
GÖZALTINDA
TUTUYOR!

SAYFA 5

ESİR YURTLARDA
SÜRGÜN HAYATLAR:
BU KORKU IKLİMİ
KİMİN İŞİNE YARAR?

SAYFA 21

Genel Yayın Yönetmeni

Abdulvaris Abdulhalik

Grafik Tasarım

S.Tarım

Editör

Muhammed Ali Atayurt
Abdulvaris Abdulhalik

Yayın Kurulu

Doğu Türkistan Basın ve
Medya Derneği

Yayın Türü

Aylık Yayın

Adres

Kartaltepe Mah. Geçit Sok.
No: 6 Dükkan 2 Sefaköy
Küçükçekmece İSTANBUL

Editör

**Abdulvaris
ABDULHALİK**

Doğu Türkistan 1,824,418 kilometrekare toprak büyüklüğü ve 35 milyonu aşkın Türk nüfusuyla önemli bir Türk İslam yurdudur. Buna ek olarak, sayıları 4 milyonu bulan Uygur diasporası Türkiye cumhuriyetler başta olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşamaktadır. Çin işgaliyle 75 yıldır çeşitli katliam, soykırım, asimilasyon ve baskıcı politikalarla maruz kalan bu bahtsız halk, günümüzde dünyadan tamamen tecrit edilmiş, kapalı kutu içerisinde tarihten silinme tehdidiyle karşı karşıya.

Doğu Türkistan'da beka mücadelesi veren Müslüman Türk halkının din özgürlüğü başta olmak üzere düşünce ve ifade özgürlüğü, basın ve yayın özgürlüğü yoktur; şu ana kadar da hiç olmamıştır. Bütün medya, yayın ve iletişim araçları Çin komünist rejiminin elinde olup sadece Çin Komünist Partisi ve devlet propagandası için kullanılmaktadır. Biz Doğu Türkistan Basın ve Medya Derneği (İstiqlal Media Grubu) olarak Doğu Türkistan'da yaşanan gelişmeleri an be an takip ederek, bölgeyle ilgili haberler akışını sağlamaya çalışıyor. nitekim Çin'in bilgi ablukasına karşı titizlikle çalışarak hangisi doğru, hangisi yanlış? Gazetecilik ilkelerine uygun şekilde haber yapmaya gayret gösteriyor, bu doğrultuda Doğu Türkistanla ilgili kaynak vasfı taşıyan kurum olma yolunda ilerliyoruz.

Güvenilir haber kaynakları, Analiz Programları ve Aylık Dergilerimizle, işgalci Çin rejiminin insanlığa karşı suçlarını ve bu cinayeti örtbas etmek için servis ettiği gerçek dışı haberleri ifşa etmeyi, ayrıca günümüzde Doğu Türkistan halkının maruz kaldığı insanlık dışı soykırımı dünya kamuoyuna aktarmayı hedefliyoruz.

ULUSLARARASI TOPLUMDAN TAYLAND'A UYGUR TEPKİSİ	1	ABD, KANADA VE AVUSTRALYA UYGURLARI İSTEMİŞTİ	33
ÇİN HALEN UYGURLARI ZORLA ÇALIŞTIRIYOR VE GÖZALTINDA TUTUYOR	5	"DOĞU TÜRKİSTANLI KADINLARIN SESİ"	37
UYGURLARIN UNESCO KONFERANSINDA KONUŞMASI ENGELLENDİ	7	ÇİN'İN HALK KONGRESİNDE SOYKIRIM VURGUSU	39
ÖZBEKİSTAN'DA ARTAN ÇİN YATIRIMLARI VE TEPKİLER	11	HİNDİSTAN, ÇİN'E RAĞMEN İLERLİYOR	41
ABD'DEN ÇİN'E TARİFE ŞOKU	17	ÇİNİLİ YETKİLİ UYGULARLA İLGİLİ SORULARLA KARŞILAŞTI	43
DOĞU TÜRKİSTAN: İBADETİN YASAK, ZULMÜN SERBEST OLDUĞU TOPRAKLAR	19	META ÇİN'E BÜTÜN VERİLERİ PAYLAŞIYOR	45
ESİR YURTLARDA SÜRGÜN HAYATLAR: BU KORKU İKLİMİ KİMİN İŞİNE YARAR	21	ÇİN CASUSLARINA 15 YIL HAPİS CEZASI	49
ZORLA ÇALIŞTIRMAYLA İLGİLİ ŞOK EDİCİ GÖRÜNTÜLER	25	TÜRK MAHKEMESİNDEN UYGURLAR İÇİN ŞOK EDEN KARAR	51
ÇİN, HER YIL 200 BİN ÇİNLİYİ YERLEŞTİRMİYİ PLANLIYOR	27	DOĞU TÜRKİSTAN'DAKİ RAMAZAN YASAĞI GÖRÜNTÜLENDİ	63
ÇİN, ÖZEL ŞİRKETLERİ DOĞU TÜRKİSTAN'A ÇAĞIRIYOR	59		
ABD'DEN TAYLAN'A UYGUR YAPTIRIMI	59		

KEMEYE GÖRE DOĞU TÜRKİSTAN'DA ZULÜM YOKMUŞ!

YIGUR'A ÇİN ŞOKU

Çin zulmünden kaçan iki Uygur Türkü'nün "Ülkelerine iadesi halinde zulme maruz kalacakları konusunda ciddi, somut maddi delil yok" gerekçesiyle Pekin'e iadesine karar verildi. **Mağdur Doğu Türkistanlıların avukatı, hükümetin "Çin'e iade asla yok, olamaz" taahhüdüyle çelişen ve uluslararası sözleşmelere aykırı kararın iptali için AYM'ye başvurdu.**

İLK KEZ DİREKT İADE KARARI

istanbul 16. ve 18. İdari Mahkemeleri'nin Çin zulmünden kaçarak ülkemize sığınan iki Uygur Türkü hakkında verdiği karar şaşkınlık yarattı. Mahkeme, daha önce üçüncü ülkeler üzerinden yapılan sınır dışı uygulamasının dışına çıkarak ilk kez mağdurların doğrudan Çin'e iade edilmesini istedi. Gerekçe olaraksa "Ülkelerine iadesi halinde zulme maruz kalacakları, buvatı tehlikelerini önlemeleri"

CİN'DE BASKI VE ZULÜM VAR

G in hükümetinin Uygur Türklerine yönelik soykırıma varan baskıları BM, AB, Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları İzleme Örgütü gibi kurumlar tarafından dile getirildi. Türkiye'nin de aralarında olduğu 43 ülke tarafından 2022'de imzalanan bir Birleşmiş Milletler bildirisinde "işkence, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele, cinsel şiddet" uygulamalarına atıf yapılarak "Uygurlar ve diğer azınlıkları

ESKİ KARAR

[illegible]

Uluslararası toplumdan Tayland'a **Uygur tepkisi**

Uluslararası insan hakları örgütleri, İslami kuruluşlar ve bazı ülkelerin hükümet yetkilileri, **Tayland hükümetinin yıllardır gözaltında tuttuğu 40 Uygur'u Çin'e teslim etmesine tepki göstererek açıklamalar yayımladı.**

27 Şubat sabahı, Çin'in resmi haber ajansı Xinhua, Tayland'da tutuklu bulunan 40 Çin vatandaşının Çin'e iade edildiğini duyurdu.

Tayland Kraliyet Polis Teşkilatı Başkanı, 40 Uygur'un Çin'e iade edildiğini ve diğer 8 Uygur'un Tayland yasalarını ihlal ettikleri gerekçesiyle Tayland'da tutulmaya

devam ettiğini açıkladı. Ayrıca, bu işlemin Tayland Devlet Güvenlik Konseyi ve Kraliyet Polis Teşkilatı tarafından ortaklaşa yürütüldüğünü sözlerine ekledi.

Uzun süredir Tayland'daki İslami kuruluşlarla iş birliği yaparak tutuklu Uygurlara yardım eden Doğu Türkistan Âlimler Birliği Sözcüsü Ustaz Abdusselam Alim, Tayland'daki İslami kuruluşlar aracılığıyla tutuklu Uygurların Çin'e iade edildiğine dair üzücü haberler aldıklarını doğruladı.

UYGURLARI NASIL TESLİM ALDI?

Bilgilere göre Tayland yetkilileri 27 Şubat gecesi, çevresi kapatılmış birkaç otobüsle Uygurları tutuklu bulundukları yerden alarak bilinmeyen bir yere götürdü. Bu süreçte gazetecilerin otobüslere yaklaşmasına ve fotoğraf çekmesine izin verilmedi. Edinilen bilgilere göre, 40 Uygur Doğu Türkistan'ın Kaşgar kentine götürüldü.

Çin tarafının açıklamalarına göre ise polis eşliğinde Uygurları teslim alan Çin Güney Havayollarına ait uçak, 27 Şubat saat 04:48'de Bangkok'tan kalkarak Kaşgar Havalimanı'na iniş yaptı.

Çin Dışişleri Bakanlığı, 27 Şubat'ta iadenin Tayland ve Çin yasalarına uygun olarak gerçekleştirildiğini açıkladı. Çin Kamu

Güvenliği Bakanlığı ise Uygurların "suç örgütleri tarafından kandırılarak" Çin'den yasa dışı yollarla ayrıldıklarını iddia etti.

Bu gelişme üzerine üzerine Uluslararası insan hakları örgütleri, İslami kuruluşlar ve bazı ülkelerin hükümet yetkilileri, Tayland hükümetinin yıllardır gözaltında tuttuğu 40 Uygur'u Çin'e teslim etmesine tepki göstererek açıklamalar yayımladı.

ULUSLARARASI TOPLUMDAN TEPKİ

Anadolu Haber Ajansı'nın (AA) bildirdiğine göre, BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Volker Türk, 27 Şubat 2025 tarihinde yaptığı açıklamada, Tayland'da 11 yılı aşkın süredir gözaltında tutulan 40 Uygur kökenli kişinin Çin'e sınır dışı edilmesini "uluslararası insan hakları hukukunun ve standartlarının açık bir ihlali" olarak nitelendirerek kınadı. Türk, zorla geri gönderilmelerinin derin üzüntü verici olduğunu belirtti.

'GERİ GÖNDERMEME' İLKESİ İHLAL EDİLDİ Türk açıklamasında "Bu durum, kişinin geri gönderilmesi halinde işkence, kötü muamele veya telafisi mümkün olmayan başka bir zararla karşılaşma riski bulunması halinde kesinlikle yasak olan 'geri göndermeme' (non-refoulement) ilkesinin ihlalidir," dedi. Geri göndermeme

ilkesi, Tayland'ın taraf olduğu İşkenceye Karşı Sözleşme'nin 3. maddesinde, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 7. maddesinde ve Tayland'ın kendi iç hukukunda yer almaktadır. BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından yapılan basın açıklamasına göre, bu ilke, bireylerin uluslararası koruma ihtiyacına uygun muamele görmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

TÜRK: ÇİN, UYGURLARIN AKİBETİNİ AÇIKLAMALI

Türk, ofisinin Tayland makamlarını uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerine uymaya defalarca çağırdığını hatırlatarak, Çin makamlarının sınır dışı edilen Uygurların akıbetine ilişkin bilgi vermesi gerektiğini vurguladı. "Ofisim, Tayland makamlarını bu kişilerin uluslararası koruma ihtiyacını dikkate alarak uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerine uymaya defalarca çağırdı. Zorla geri gönderilmeleri derin üzüntü vericidir," dedi. Çin'i Uygurların akıbetini açıklamaya çağıran Türk, "Şu anda Çin makamlarının, bu kişilerin nerede olduklarını açıklaması ve uluslararası insan hakları standartlarına uygun şekilde muamele görmelerini sağ-

laması büyük önem taşımaktadır," ifadelerini kullandı. Türk, "Tayland makamları, bundan sonra başka sınır dışı işlemlerinin gerçekleşmemesini sağlamalı ve Tayland'da gözaltında tutulan, mülteci veya sığınmacı olabilecek grup üyelerinin uluslararası hukuk çerçevesinde tam olarak korunmasını temin etmelidir," dedi.

İNSAN HAKLARI İZLEME ÖRGÜTÜNDEN TEPKİ

İnsan Hakları İzleme Örgütü de bir açıklama yaparak, Tayland hükümetinin hem iç hukukunu hem de uluslararası yasaları ihlal ederek en az 40 Uygur'u zorla sınır dışı ettiğini ve onları Çin'de işkence, uzun süreli hapis cezası ve diğer ağır yaptırımlarla karşı karşıya bıraktığını belirtti.

ABD'DEN TAYLAND'A TEPKİ

ABD Dışişleri Bakanı Marco Rubio da Tayland hükümetini Uygurları Çin'e teslim ettiği için suçladı ve "Uygurlar orada soykırıma maruz kalıyor" dedi. Açıklamasında ayrıca, "Biz, Tayland'ın en az 40 Uygur'u hukuki güvencelerden mahrum bırakılmış, baskı, zorla çalıştırma ve işkenceye maruz kalacakları Çin'e zorla göndermesini en güçlü ifadelerle kınıyoruz" dedi.

İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATINDAN TEPKİ

İslam İşbirliği Teşkilatı'nın Endonezya Gençlik Kolu, 29 Şubat'ta bir açıklama yaparak, Tayland hükümetinin gözaltındaki Uygurları Çin'e teslim etmesini kınadı ve uluslararası toplumu Uygurları korumaya çağırdı.

MALEZYA MÜSLÜMANLARINDAN TEPKİ

Malezya Müslüman Gençlik Hareketi (ABİM) de Tayland hükümetinin bu kararından büyük üzüntü duyduğunu ve Uy-

gurların geleceği konusunda derin endişe taşıdığını belirtti. Açıklamada ayrıca, bu kararın uluslararası toplumda ciddi endişelere yol açtığı ve medyanın geniş ilgisini çektiği ifade edildi.

Malezya İslam Örgütleri Konseyi de bir açıklama yaparak, Tayland'ın Uygurları zorla Çin'e iade etmemesi gerektiğini, insan hakları çerçevesinde bağımsız hareket etmesi gerektiğini ve iade edilen Uygurların ciddi zulme, hapis cezalarına ve hatta idam tehlikesine maruz kalabileceklerini belirtti.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
Date : 27 February 2025
Reference : MPO/OFF/MZ/30(2025)

Miss Paetongtarn Shinawatra
Prime Minister of Thailand
The Secretariat of the Prime Minister, Government House
1 Nakhon Pathom Road, Dusit, Bangkok 10300
Thailand

السالم عليكم ورحمة هلا وبركاته

The Right Honourable Prime Minister,

DIPLOMATIC APPEAL TO THE KINGDOM OF THAILAND: URGENT APPEAL TO UPHOLD HUMAN RIGHTS AND PROTECT UYGHUR REFUGEES

With utmost respect for Thailand's sovereignty and commitment to international human rights, we, the Malaysian Consultative Council for Islamic Organizations (MAPIM), extend this diplomatic appeal regarding the plight of Uyghur refugees currently in Thailand.

Commitment to Human Rights and International Law

Thailand has long been recognized for its role as a regional leader in humanitarian assistance and a nation that upholds the principles of peace and justice. We acknowledge Thailand's efforts in providing refuge to displaced communities in the past and urge Your Excellency to extend the same protection to the Uyghur refugees facing an uncertain fate.

Forcibly repatriating Uyghurs to China would not only place their lives at serious risk but would also be a violation of international human rights obligations, particularly the principle of non-refoulement under the 1951 Refugee Convention, which Thailand, as a responsible member of the international community, has consistently respected.

Concerns Over Repatriation to China

It has been extensively documented by United Nations human rights bodies, Amnesty International, and Human Rights Watch that Uyghurs deported to China face:

Mass arbitrary detention and forced re-education camps

Torture, forced labour, and suppression of religious and cultural identity

Unjustified imprisonment and in some cases, enforced disappearances

We are deeply concerned that any deportation of Uyghur refugees from Thailand would expose them to severe persecution and potential loss of life.

Abim condemns Thai govt for deporting Uyghur refugees to China

Published: Feb 28, 2025 1:39 PM · Updated: 8:39 AM

The Malaysian Islamic Youth Movement (Abim) has condemned the Thai government for deporting dozens of Uyghur refugees to China.

Citing China's poor human rights record, Abim president Ahmad Fahmi Mohd Samsudin said they regretted the decision and expressed serious concerns about the refugees' safety.

"Although the Thai government has stated that they have received...

Çin halen Uygurları zorla çalıştırıyor ve gözaltında tutuyor!

Yeni Raporlar: Çin'in, “Doğu Türkistan'da zulüm yok” iddialarının tam aksine, yarım milyondan fazla Uygur'un halen gözaltı tesislerinde tutuluyor ve halen zorla çalıştırılıyor!

Özgür Asya Radyosu (RFA) tarafından yayınlanan bir rapora göre, Pekin'in Doğu Türkistan'ın normale döndüğü iddialarının aksine, Çin yarım milyondan fazla Uygur'u cezaevlerinde veya gözaltı tesislerinde tutmaya devam ediyor ve bu Uygurlara yönelik

baskılarını yoğunlaştırmış durumda. RFA'nın haberine göre, Washington'daki Amerika Birleşik Devletleri Holokost Anma Müzesi Simon-Skjodt Soykırımı Önleme Merkezi'nin 30 sayfalık raporunda belirtildiği üzere, 2023 yılında 3 milyon Uygur daha zorla çalıştırıldı.

RFA'nın haberine göre, Çin hükümet belgeleri, uydu görüntüleri, hayatta kalanların ifadeleri ve son akademik araştırmalardan yararlanan araştırmacılar, Çin'in 2022'den 2024'e kadar, ABD'nin Uygurlara yönelik muameleyi soykırım olarak kabul etmesine yol açanlar da dahil olmak üzere, başlıca baskıcı önlemlerini sürdürdüğünü tespit etti. Raporda, "Toplu gözaltılar gibi bazı durumlarda, politikanın kurumsal yöntemleri değişmekle birlikte benzer etkiler yaratmaya devam ederken, zorla çalıştırma ve Türk çocuklarının yatılı okullarda Han hanelerine yerleştirilmesi gibi diğer durumlarda baskıcı uygulamalar genişledi. Raporda dokuz temel bulgudan bahsedilmektedir: Cezaevlerinde tutulan veya yargısız infaz edilen Müslüman Türk bireylerinin mevcut sayısının yarım milyonu aştığı, ancak gerçek rakamın daha yüksek olabileceği tahmini de dahil olmak üzere. Çin sözde mesleki eğitim merkezlerini kapatırken, kanshousuo

olarak bilinen ve nominal olarak geçici, yargılama öncesi hapsetme ve sorgulama için kullanılan farklı bir gözaltı tesisi türüne olan bağımlılığını arttırdı. RFA'nın haberine göre, raporun yazarı Rian Thum, bir zamanlar bu kamplarda gözaltında tutulan birçok kişinin zorla çalıştırma veya resmi cezaevi sistemine aktarıldığını söyledi. RFA'ya göre insan hakları örgütleri ve Uygur savunuculuk grupları, diplomatlar ve seçkin kişiler için kontrollü turlar düzenleyerek Doğu Türkistan'da devam eden zulmü önemsiz gösterme çabalarından dolayı Çin'i kınadı. Çin'de, özellikle Doğu Türkistan'da yoğunlaşan Uygur nüfusunun içinde bulunduğu kötü durum, küresel çapta ciddi bir incelemeye konu olmuştur. Raporlar, zorla çalıştırma, sözde "yeniden eğitim" kamplarında keyfi gözaltılar ve kapsamlı gözetim dahil olmak üzere yaygın insan hakları ihlallerine işaret etmektedir.

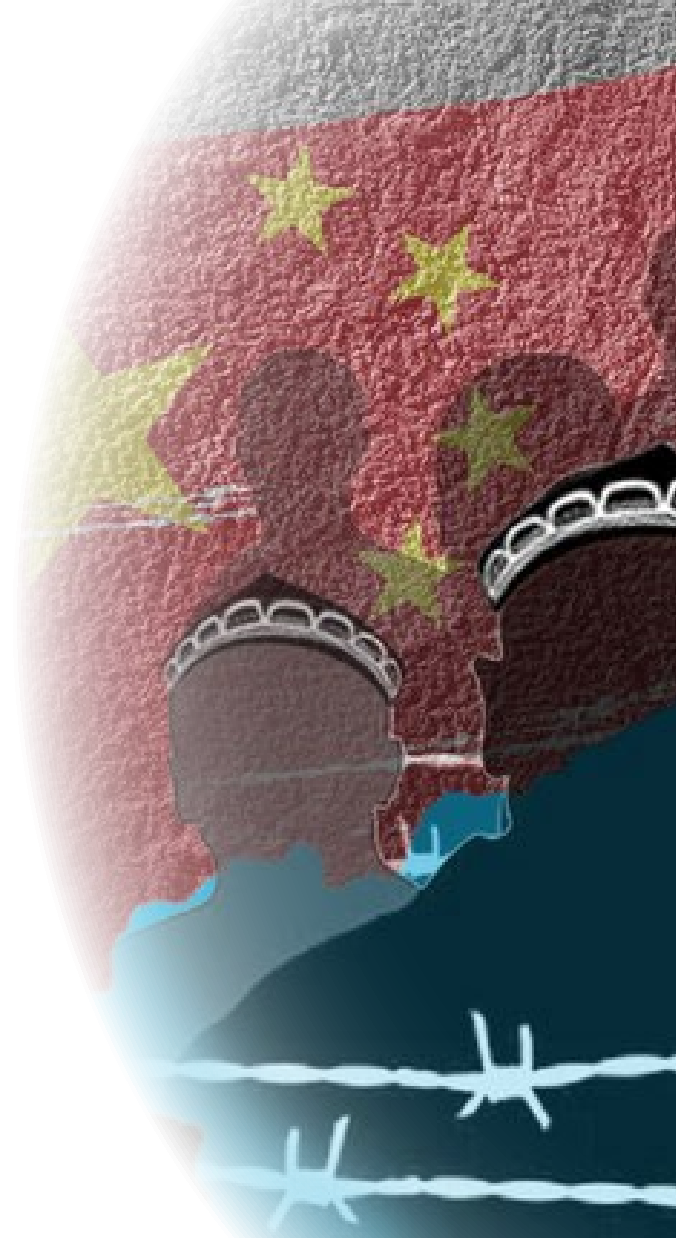

Uygurların UNESCO konferansında konuşması engellendi

UNESCO konferansında
Çin baskısı: Uygurlara karşı soykırım politikalarında rolü olan iFlytek'in bile katıldığı etkinlikte, Uygur dilbilimci Abduveli Ayup'un sunumu son anda iptal edildi.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) Paris'teki merkezinde düzenlenen 2. Uluslararası Herkes için Dil Teknolojileri Konferansı (LT4ALL 2025), tanınmış Uygur dilbilimci ve insan hakları savunucusu Abduveli Ayup'un sunumunun aniden

iptal edilmesiyle tepki çekti. Bu iptal kararında Çin'in baskısının etkili olduğuna inanılıyor. Ayup, UNESCO'nun merkezinde düzenlenen konferansa 10 dakikalık bir konuşma yapmak ve panelist olarak katılmak üzere davet edilmişti. Ancak, 25 Şubat'taki konuşmasının

dan saatler önce aldığı bir e-postayla sunumunun iptal edildiği bildirildi. Organizatörler, kararın kontrol dışı olduğunu ve ayrıntı veremeyeceklerini söyledi. Kansas Üniversitesi dilbilimi mezunu olan Ayup, 2011'de Çin'e dönerek Uyghurca okullar açtı ancak 2013'te tutuklandı ve 15 ay boyunca işkence gördü.

2015'te Türkiye'ye, 2019'da ise Norveç'e sığındı ve burada Çin'in Uyghur kültürüne yönelik baskılarını belgelemek amacıyla UyghurYar'i kurdu. Çalışmaları 2024 Dil Hakları Savunucuları Ödülü ile tanındı. Çin'in Doğu Türkistan'daki "çift dilli eğitim" politikası başlangıçta iki dilde eğitim vaat etmiş, ancak

2017'den itibaren Uygurca eğitime yasaklar getirilmişti. Ayup, sunumu iptal edilmesine rağmen konferansa katılarak Çinli temsilcilere bu yasakları doğrudan sordu ancak yanıt alamadı.

UNESCO ÇİN'İN AZINLIK DİLLERİNİ YOK ETMESİNİ AKLAMAYA İZİN VERDİ

Çinli sunucular arasına iFlytek firmasının bir temsilcisi yer alıyordu. 2016'dan bu yana Uy-

gurlara karşı teknolojik gözetim sistemlerine teknolojik destek sağlayan Çin merkezli iFlytek, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre, bölgedeki kitlesel gözetim için ulusal bir veri tabanı kurmak üzere güvenlik birimleriyle ortaklık yaptı. ABD, 2019'da iFlytek'e Uy- gurlara yönelik baskılara yardımcı olan "ileri teknoloji gözetim" faaliyetleri nedeniyle yaptırım uygulamıştı. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nden Maya Wang da iFlytek'in konferanstaki varlığına dikkat çekerek, "UNES-

CO, Çin'in azınlık dillerini yok etmesini akla-
masına izin verdi," diye yazdı.

AYUP'U KONFERANS BOYUNCA ÇİNLİ- LER TAKİP ETTİ, VIDEOSUNU ÇEKTİ

VOA'ya konuşan Ayup, konferans boyunca kendisini izleyen kimliği belirsiz bir Çinli tara-
fından videoya alındığını söyledi. Oturumun
ardından bazı Çinli delegelerin kendisine
yaklaşıp neden Mandarin Çince yerine İngi-

lizce konuştuğunu ve ailesinin nerede oldu-
ğunu sorduğunu anlatan Ayup, kardeşi ve kız
kardeşinin Çin'deki kamplarda tutulduğunu
belirtince, delegelerin onları "terörist" ola-
rak nitelendirdiğini aktardı. UNESCO, iptalin
"kaotik" planlama nedeniyle gerçekleştiğini
savundu ve Ayup'un diğer oturumlarda ser-
bestçe konuşabildiğini belirtti. Ancak Ayup,
bu açıklamayı reddederek Çin'in baskısı ne-
deniyle platformunun kısıtlandığını ileri sür-
dü.

Özbekistan'da Artan Çin Yatırımları ve Tepkiler

Özbekistan'da doğrudan yabancı yatırım ve krediler bakımından Çin ilk sırada yer alıyor. **Peki Uzmanlar Çin'in genişleyen ve kaçışı olmayan istilası hakkında ne düşünüyor?**

Özbekistan'da doğrudan yabancı yatırım ve krediler bakımından Çin ilk sırada yer alıyor. Geçtiğimiz yıl ortak sermayeli firma sayısında da Rusya'yı geride bırakmıştı. Uzmanlar Çin'in genişleyen varlığını nasıl değerlendiriyor?

Özbekistan'da son dönemde düzenlenen online açık artırmayla birlikte Çin'in artan ekonomik nüfuzu konusu bir kez daha tartışmaların odağında yer aldı. Şubat ayında E-auksion platformunda gerçekleşen satışta, ülkenin Navoi bölgesindeki 31

altın madenciliği sahası toplam 25,1 milyar som (1,950 milyon dolar) karşılığında satıldı . Özodlik , ihaleye çıkarılan mevduatları satın alan 12 şirketin büyük çoğunluğunun Çin ortaklı firmalar olduğunu söyledi . Medyanın dikkatini çeken bir diğer konu ise arsa başlangıç fiyatlarının 26,3 milyon ile 52,5 milyon sum (2 bin ile 4 bin dolar) arasında değişiyor olmasıydı. Sonuç olarak, en pahalı arsa Nurotinsky bölgesindeki Sop-10/24 sahası oldu ve bu saha, Xinlong Mining Drilling'e 3,6 milyar som (279 bin dolar) karşılığında satıldı; bu, başlangıç fiyatından 110 kat daha yüksek. Aynı şirket, Sop-14/24 sahasını satın alarak toplam değeri 9,1 milyar som (700 bin dolardan fazla) olan 8 altın yatağını geliştirme haklarını elde etti. Müzayedeye ayrıca, ihale sonucunda birçok altın madenciliği sahasını satın alan Neo Gold Mining ve Zhonghuitong Mining Group da katıldı. Özodlik ile yapılan görüşmede, bazı uzmanlar arsaların başlangıç fiyatlarının “gerçek piyasa değerini yansıtmadığı ve yabancı yatırımcı çekmek amacıyla kasıtlı olarak düşük gösterildiği” görüşünü dile getirdi. İhaleye ilişkin bilgiler sosyal medyanın Özbek kesiminde hararetli tartışmalara neden oldu. Bazı kullanıcılar, maden rezervlerinin “neredeyse bedava-ya” “Çinli şirketlere” devredildiği görüşü-

nü dile getirdi ve “Çin'in genişlemesi” konusunda endişelerini dile getirdi.

“Altın yatakları Çinli şirketlere şaibeli fiyatlarla satılıyor”

“Bu alanların kaynak alanı olarak satılması amaçlanmamıştı ama siyaset ön plana çıkıyor ve neredeyse bedava-ya veriliyor.”

“Doğal kaynaklarımız yabancı şirketlerin avı olmamalı! Bu hazine halkımıza aittir!

“Ancak Çin devreye girdi. Özbekistan'da hayatın her alanına hızla nüfuz ediyor ve bu durum ciddi endişelere yol açıyor.”

Kun.uz yayın organı, yatakların ana alıcısının, açık artırmadan birkaç ay önce, 2024 yazında kurulan Xinlong Mining Drilling adlı şirket olduğunu belirtti . Açık verilere göre, Xinlong Mining Drilling'in ana kurucusu, kayıtlı sermayenin yüzde 70'ine sahip olan Özbek vatandaşı Bakhtiyor Musurmanov'dur. Diğer yüzde 30'luk hisse ise Zeng Xianming, Yang Dianlin ve Zhou Hongli adlı üç yabancıya ait.

Çinli şirketlerin ihalelerde baskın olduğu yönündeki haberlerin ardından Özbekis-

tan Yeraltı Suyu Kullanım Merkezi bir yayınla yayınladı . Müzayedede sadece ülkede kayıtlı şirketlerin kazandığı, sahiplerinin yüzde 70'inden fazlasının Özbekistan vatandaşı olduğu belirtildi.

ÇİN'E KARŞI ŞÜPHECİLİK, GÜVENSİZLİĞİN İFADESİ Mİ?

Bu arada, Özbekistan'da faaliyet gösteren yabancı sermayeli şirketlerde Çinli yatırımcıların varlığı da önemli bir yer tutuyor. Geçtiğimiz yıl bu rakam yüzde 42,5 artarak 2432'den 3467'ye çıktı. Çin bu alanda Özbekistan'ın tarihsel olarak en büyük ortağı olan Rusya'yı geride bıraktı .

Ayrıca resmi verilere göre Çin, Özbekistan'a yapılan tüm doğrudan yabancı yatırım ve kredilerin yüzde 23'ünü sağlıyor. İkinci sırada yine Rusya (yüzde 13,8) yer alırken, Türkiye ise yüzde 8,5 ile ikinci sırada yer alıyor.

YABANCI DOĞRUDAN YATIRIM

Yabancı doğrudan yatırım (FDI), yabancı yatırımcıların gelir elde etmek ve yatırım nesnesinin yönetimi üzerinde kontrol veya önemli etki kurmak amacıyla başka bir ülkenin ekonomisine yaptığı uzun vadeli yatırımdır. Bunlara yeni iş kurmak, mevcut şirketlerde hisse satın almak veya

üretim kapasitesini artırmak dahil olabilir. Doğrudan yabancı yatırımlar, ev sahibi ülkeye sermaye, teknoloji ve istihdam akışını kolaylaştırır, yatırımcı için yeni pazarlara erişim imkânı sağlar, maliyetleri düşürür ve riskleri çeşitlendirir.

Uzun yıllardır Çin'in "Tek Kuşak, Tek Yol" girişimi, Pekin'in Özbekistan ve Orta Asya'daki çıkarlarını, finansal olanlar da dahil olmak üzere, desteklemek için kullandığı temel araçlardan biri olmuştur. 2013 yılında başlatılan strateji, Çin'i Avrupa, Afrika ve Asya'nın diğer bölgeleriyle bağlayan bir ulaşım, enerji ve ticaret koridorları ağı oluşturmayı amaçlıyor.

Orta Asya ülkeleri, Avrupa ve Asya'nın kavşak noktasında yer almaları nedeniyle projede önemli rol üstleniyor, transit güzergah görevi görüyor ve dolayısıyla önemli yatırımların alıcısı oluyorlar. Çin, otoyollara, demiryollarına, boru hatlarına, limanlara ve maden yataklarına büyük yatırımlar yapıyor. Projelerin finansmanı çeşitli Çin bankaları ve fonları aracılığıyla sağlanıyor.

Çin nüfuzunun artmasının bir diğer nedeninin de Ukrayna'daki savaş nedeniyle uygulanan uluslararası yaptırımlar nedeniyle Rusya'nın ekonomik faaliyetleri-

nin önemli ölçüde kısıtlanması olduğu belirtiliyor. Bunun sonucu olarak Orta Asya'daki pek çok devlet son üç yıldır alternatif yabancı sermaye kaynakları arayışına girmiştir.

DİĞER MERKEZİ TÜRKİSTAN ÜLKELERİNDEKİ YABANCI YATIRIMLAR

Kırgızistan da yabancı yatırım çekme konusunda Özbekistan'a benzer bir durum yaşıyor: Çin burada da öncü bir rol oynuyor. Çinli şirketler 2024 yılında Kırgızistan ekonomisine 109,3 milyon dolar yatırım yaptı . Bu rakam, toplam doğrudan yabancı yatırım girişinin yüzde 23,6'sına denk geliyor. BDT ülkeleri arasında en fazla yatırım yapan ülke Rusya oldu ve 108,3 milyon dolar (toplam girişin %23,5'i) yatırım yaptı.

Komşu Tacikistan'da ise 2024 yılında en fazla yatırım yapan ülke yine Çin (150,9 milyon dolar) oldu. Bunu ABD (118,9 milyon dolar), İngiltere (51,1 milyon dolar) ve Rusya (28,9 milyon dolar) takip ediyor. Geçtiğimiz yıl Tacikistan'a gelen doğrudan yatırım hacminin 394,3 milyon dolar olduğu dikkate alındığında , toplam doğrudan yatırım hacmi içerisinde Çin yatırımlarının payının yaklaşık %38,2 olduğu görülüyor.

Yabancı doğrudan yatırım girişinde ikinci yıldır keskin bir düşüş görülen Kazakistan'da, 2024'ün ilk 9 ayında 2,88 milyar dolar yatırım yapan Hollanda hacim açısından başı çekerken , onu 2,82 milyar dolar ile Rusya takip ediyor. Çin ise 726 milyon dolar ile beşinci sırada yer alıyor. Belirtilen dönemde bu ülkeden gelen yatırım girişi yüzde 46 azaldı.

Uzmanlara göre Çin yatırımlarındaki artışın hem olumlu hem de olumsuz sonuçları var: Çin sermayesi bir yandan altyapının geliştirilmesine, istihdam yaratılmasına ve üretim tesislerinin modernizasyonuna katkıda bulunuyor.

Öte yandan analistler, birçok projenin Çin kredisiyle finanse edilmesi nedeniyle önemli bir borç bağımlılığı riskinin varlığını sürdürdüğünü söylüyor.

Ekonomist Yuliy Yusupov, alacaklılardan bağımsız olarak, Özbekistan'ın büyüyen dış borç sorununun hem büyüklüğünde hem de kaynağının şeffaf olmamasında ifade bulunduğunu vurguluyor.

“Özbekistan hükümeti giderek daha fazla borca batıyor. Uzman, “2024 yılı sonunda milli borç 40 milyar dolara yaklaştı ve GS-YH'nin yüzde 35,5'ine ulaştı” dedi.

Yusupov, 2024 yılında sadece 4 milyar dolar değerinde Eurobond ihraç edildiğini söyledi.

“Bunların 1,5 milyarı Maliye Bakanlığı’ndan, geri kalanı ise NGMK, Uzpromstroibank, Agrobank, NBU ve Ipoteka Bank’tan geldi.” Maliye Bakanlığı bu yıl 1,5 milyar dolar değerinde Eurobond satmayı başardı. Ve AGMK’ya 1 milyar dolar değerinde Eurobond, NGMK’ya da 500 milyon dolar değerinde Eurobond ihraç etme emri verildi bile. “Navoiyuran” ve Uzmetkombinat’ı 300’er milyon dolara satın aldı. Uzman, sosyal medya sayfasından yaptığı paylaşımda, “Ve bu daha yılın başında” ifadelerini kullandı.

Uzmanlar, Çin’in bölgede artan nüfuzu bağlamında ekonomik iş birliği ve risk yönetimi

konusunda daha dengeli bir yaklaşıma ihtiyaç olduğu konusunda hemfikir.

Orta Asya Due Diligence Araştırma Merkezi Direktörü Alisher Ilkhamov, yatırım ve ticaret kaynaklarının çeşitlendirilmesinin önemine vurgu yapıyor.

“Elbette yabancı yatırım çekmek ve yabancı ülkelerle ticari ilişkiler kurmak her ülkenin ekonomisi için faydalıdır. Ancak bu konuda en iyi seçeneğin ülke yatırım ve ticaret kaynaklarını çeşitlendirmek, bu yatırımların ve ticaretin dünyanın farklı ülkeleriyle gitmesini sağlamak olduğunu aklımızda tutmalıyız. Eğer bir ülke bu yatırımların ve ticaret bağlantılarının kaynağı olarak çok baskın hale gelirse, o zaman bu ulusal egemenlik açısın-

dan riskler yaratır, çünkü bir ülkeye olan aşırı bağımlılık o ülke tarafından ekonomik olmayan baskı için kullanılabilir” diye kaydetti.

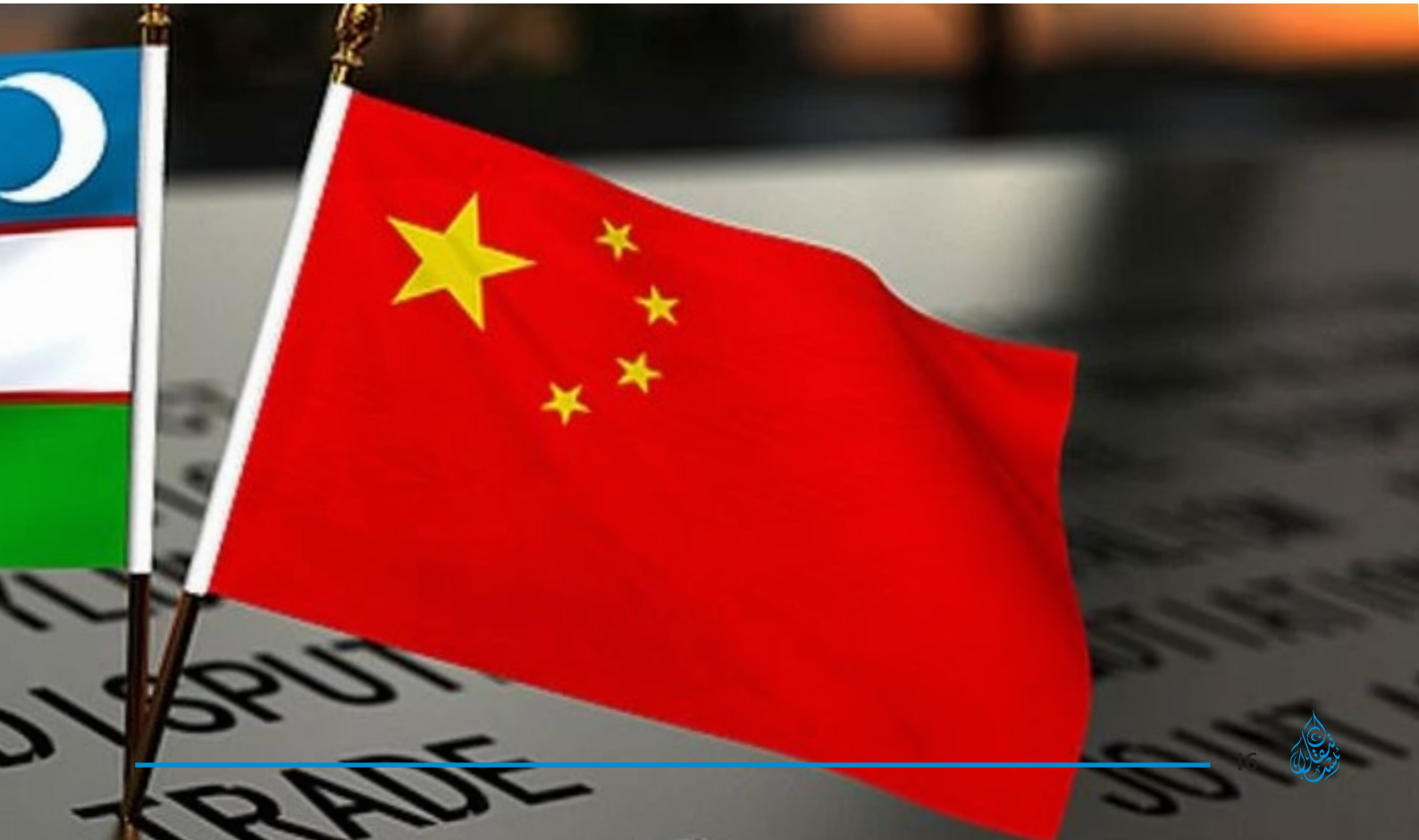
Ilkhamov, Rusya’nın Ukrayna’ya yönelik tam kapsamlı işgalinin başlamasından bu yana Avrupa’nın Rus enerji kaynaklarına olan bağımlılığının bölgeyi son derece zor bir duruma soktuğunu örnek olarak gösteriyor.

Carnegie Berlin Rusya ve Avrasya Araştırmaları Merkezi uzmanı Temur Umarov’a göre, Çin yatırımları Orta Asya için “ekonomik bağımlılıkları dengelemek” adına son derece önemli.

“ORTA ASYA BU YOLDAN HİÇBİR YERE GİTMEYECEK”

Umarov, Çin projelerine yönelik kamuoyu güvensizliğinin, özellikle altın yataklarının açık artırmayla satılması konusundaki hoşnutsuzluğun artmasının, büyük ölçüde kendi elitlerine olan güvenin düşük olmasından kaynaklandığını söyledi.

“Burada sadece Orta Asya’da Çin’e karşı şüpheci yaklaşımın, yetersiz bilgi, Çin çıkarlarının yetersiz anlaşılması, genel olarak Çin’in ne olduğu konusunda yetersiz anlaşılma vb. nedenlerle somutlaştığını görmüyoruz. Ama aynı zamanda kendi elitlerine olan güvenin düşük olması da bir etken. Toplumda elitlerin kendi ülkelerini, ulusal çıkarlarını, bu miktara bir şey teklif eden herkese, Çin de dahil, satabileceklerine dair bir duygu var,” diyor

ABD'den Çin'e tarife şoku!

ABD Başkanı Donald Trump, ülkeye gelen fentanil ile mücadeledeki başarısızlıkları nedeniyle Çin'e yönelik gümrük vergilerini yüzde 10'dan yüzde 20'ye yükseltti.

Trump, geçen ay imzaladığı, ABD'ye gelen fentanil nedeniyle Çin'den ithalata yüzde 10 tarife getiren kararnamede değişiklik yaptı.

Kararnamede, Çin'in ABD'ye fentanil de dahil olmak üzere sentetik opioidlerin

akışını engellemek için harekete geçmesinin, ABD'nin ulusal güvenliğine, dış politikasına ve ekonomisine yönelik tehdit oluşturduğunu belirten Trump, Çin'in bu krizi hafifletmek için yeterli adımları atmadığını öne sürdü.

Buna göre, Çin'den yapılan ithalata uygulanan tarife oranı yüzde 20'ye çıkarıldı.

TARİFE, 4 ŞUBAT'TA YÜRÜRLÜĞE GİR-MİŞTİ

ABD Başkanı Trump, 1 Şubat'ta imzaladığı kararname ile Çin'den yapılan ithalata yüzde 10 gümrük vergisi getirmişti. Söz konusu tarife, 4 Şubat'ta yürürlüğe girmişti.

Çin ile anlaşamazlarsa tarifelerin artabileceği uyarısında bulunan Trump, 27 Şubat'ta Truth Social hesabından yaptığı paylaşımda, Çin'e 4 Mart'ta yüzde 10'luk ek tarife uygulanacağını bildirmişti.

ÇİN'DEN ABD'YE TEPKİ

ABD'nin Çin'e yönelik ek tarifelerinin ardından Çin'in Washington Büyükelçiliğinin sosyal medya platformu X hesabından yazılı açıklama yapıldı. Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Lin Cien'in Washington'un bu adımına ilişkin sözlerinin yeniden paylaşıldığı açıklamada, şu ifadelere yer verildi: "Eğer ABD gerçekten fentanil sorunu-

nu çözmek istiyorsa o zaman yapılacak en doğru şey birbirlerine eşit davranarak Çin ile istişare etmektir. Eğer ABD'nin istediği şey savaşa, ister gümrük vergisi savaşı, ister ticaret savaşı, isterse de başka bir savaş türü olsun, sonuna kadar savaşılmaya hazırız."

ÇİN'DEN DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜNE ŞİKAYET!

Ek tarife kararlarındaki gerilimler uluslararası bir boyut kazanırken, Çin'in ABD'ye karşı Dünya Ticaret Örgütü Anlaşmazlıkların Halli Mekanizması kapsamında resmi şikayette bulunduğu açıklandı. Bu hamle, iki ülke arasındaki ticari anlaşmazlıkların çözülmesi için uluslararası hukukun devreye sokulması anlamına geliyor.

Çin, ABD'nin aldığı ek gümrük vergisi kararının uluslararası ticaret kurallarına aykırı olduğunu savunuyor. Bu başvuru, Çin'in sorunları diplomatik yollarla çözme niyetini gösterirken, ABD ile olan ticari gerginliğin gelecekte nasıl şekilleneceğine dair belirsizliği de artırıyor.

Doğu Türkistan: İbadetin Yasak, Zulmün Serbest Olduğu Topraklar!

İslam dünyasında ibadetin doruğa ulaştığı mübarek Ramazan ayında Doğu Türkistan'da, iftar vakitleri baskının karanlığıyla çöküyor. Sahur sofraları, Çin rejiminin ağır yasakları ve zulmü altında eziliyor.

Ramazan ayı, İslam dünyasında bereketin, şefkatin ve ibadetin doruğa ulaştığı mübarek bir zaman dilimi. Ancak bu yıl, Doğu Türkistan'da iftar vakitleri ezan sesiyle değil,

baskının karanlığıyla çöküyor. Oruç, dua ve sahur sofraları, Çin rejiminin ağır yasakları ve zulmü altında eziliyor.

Gece bastığında, Uygur aileleri iftar sofralarına oturamıyor. Gözler, umutla yemek duası için birleşecekken, kapıdaki gözetim kameralarının soğuk bakışı, sofradakilere korku ve derin endişe salıyor. Çünkü oruç, bir ibadet olmaktan çıkmış, Doğu Türkistan'da bir suç haline gelmiş durumda.

Sokaklar bomboş. Camiler ya yıkılmış ya da turistik birer müzeye çevrilmiş. Ramazan boyunca ibadetlerini yerine getirmek isteyen Uygur Müslümanları, ağır cezalarla, gözaltılarla hatta toplama kamplarına gönderilme tehdidiyle karşı karşıya. Çin hükümeti, dinî kimliği yok etmek için her türlü yöntemi deniyor. **Oruç tutanların tespit edilmesi için özel görevliler görevlendiriliyor;** dükkan sahiplerine ve restoran işletmecilerine, gündüz vakti yiyecek satmaları ve oruç tutanları ihbar etmeleri emrediliyor.

Ancak baskılar yalnızca ibadet yasaklarıyla sınırlı değil. Devletin atadığı memurlar, "Kardeş Aile" adı altında Müslüman evlerine zorla yerleştiriliyor. Sofralara oturup yemek yemeleri isteniyor, oruç tutup tutmadıklarını kontrol etmek için çocukların bile ellerine yiyecek tutuşturuluyor. Oruç bozmayı reddedenler ya işlerinden oluyor ya da hapse atılıyor.

Uygur Türklerinin kutsal Ramazan ayında yaşadığı bu zulüm, yalnızca Doğu Türkistan sınırları içerisinde değil. Maalesef Tayland'da bulunan 40 Uygur'un Çin'e zorla geri gönderilmesiyle başlayan Ramazan ayı, diasporada vuslat çeken her bir Doğu Türkistan ferdi için yıkıcı etkiler bırakıyor. Onları nasıl bir kaderin beklediği ise herkesçe biliyor: İşkence, hapis ve belki de bir daha asla haber alınamamak...

Dış dünyaya karşı "Müslüman dostu" maskesi takan iki yüzlü Çin rejimi, özellikle bazı Müslüman ülkelerde sahte propagandalar yaparak, kendisini dostane bir yönetim gibi göstermeye çalışıyor. Ancak Doğu Türkistanlıların arşı titreten sessiz çılgılığı, bu maskeyi delip geçiyor.

Ramazan, Doğu Türkistan'da her yıl biraz daha yetim kalıyor. Ne iftar sofrasında edilen dualar, ne de sahur vakti gizlice yenen lokmalar özgürce yaşanabiliyor. Çin'in asimilasyon politikaları, Doğu Türkistanlıların inancını, kültürünü ve kimliğini yok etmeye çalışırken, bunların yerine komünist öğretileri ve siyasi eğitim uygulamalarıyla mazlum halkın beyinleri yıkanıyor.

Ve dünya, bu zulme gözlerini kapatarak sessiz kalmaya devam ediyor...

ESİR YURTLARDA SÜRGÜN HAYATLAR:

BU KORKU İKLİMİ KİMIN İŞİNE YARAR?

MAKALE...

Esir Yurtlarda Sürgün Hayatlar: **Bu korku iklimi kimin işine yarar**

Ey yetkililer! Türkiye’de Uygur mülteci tutuklamalarının artmasından doğan istikrarsızlık, **korku ve panik iklimi kimin işine yarayacak?**

Tayland’da gözaltına alınan 40 Uygur’un Çin’e zorla geri gönderilmesi, yalnızca uluslararası hukukun ihlali değil, aynı zamanda bir halkın kimliğine ve varlığına

karşı gerçekleştirilen sistematik baskının yeni bir tezahürü olarak tarihe geçti. Ancak endişe verici olan yalnızca bu olay değil; Türkiye’de yaşayan Uygur mülteciler

arasında son yıllarda artan gözaltılar ve sınır dışı edilme korkusu, diaspora topluluklarında büyük bir güvensizlik ve belirsizlik ortamı yaratmış durumda.

Özellikle Türkiye gibi, Uygurlar için tarihsel ve kültürel bağları nedeniyle ikinci bir vatan olarak görülen bir ülkede yaşanan bu durum, uluslararası toplum tarafından da yakından takip ediliyor. Yabancı basın kuruluşlarının Türkiye'deki Uygur topluluğunu etkileyen artan gözaltıları haberleştirmesi, bu sürecin yalnızca yerel bir güvenlik meselesi değil, aynı zamanda küresel bir insan hakları sorunu olarak ele alınması gerektiğini gösteriyor. Türkiye'nin, Çin'in baskısından kaçan Uygurlar için güvenli bir liman olma özelliğini yitirdiğine dair yabancı araştırma kuruluşlarının hazırladığı raporlar, durumun vahametini daha da gözler önüne seriyor.

Uygur Diasporasında Artan Korku ve Endişe

Türkiye'de yaşayan Uygur mülteciler, son yıllarda artan gözaltı vakaları nedeniyle giderek daha fazla baskı altında hissediyor. Özellikle bireysel hedeflemeler ve polis operasyonları, Uygur topluluğunda panik ve istikrarsızlık ortamı yaratıyor. Son

aylarda İstanbul, Adana ve Ankara gibi şehirlerde yaşanan gözaltılar, bu baskının somut örnekleri olarak karşımıza çıkıyor. Örneğin:

•İstanbul'da yaşayan Balcı Şirali Abdurehim, Aşçı Gayret Ustam ve Fırıncı Mehmet Emin Ömer gözaltına alındı.

•Dört çocuk annesi Hafife İbrahim'in sabah saatlerinde evine yapılan baskınla çocuklarının gözleri önünde gözaltına alınması büyük yankı uyandırdı.

•Adana'da İlham Ömercan, ikamet izni başvurusunun sonucunu öğrenmek için gittiği Göç İdaresi'nde gözaltına alındı.

•Ankara'da beş çocuk babası Mutellip Mehmet'in gözaltına alınarak geri gönderme merkezine götürülmesi, yavrularının iki aydır ebeveynlerinden ayrı kalmasına neden oldu.

Bu örnekler, sadece son birkaç ay içinde yaşanan olaylardan bazıları. Elbette ki güvenlik birimleri, ülkenin güvenliği için gerekli gördüğü önlemleri alabilir. Ancak bu süreçte, suçsuz olduğu anlaşılan bireylerin uzun süre gözaltında tutulması veya sınır dışı edilme tehdidi altında bırakılması, Uygur mülteciler arasında büyük bir korku atmosferi yaratıyor.

“Biliyorum bu noktada Türkiye’nin güvenlik kaygılarına daha fazla yer vermeliydim ama, makaleyi kısa tutmak için atlıyorum...”

Çin’in Türkiye’deki Uygur Diasporasını Hedef Alması

Uygurlar üzerindeki baskının yalnızca Türkiye’ye özgü bir durum olmadığı, Çin’in küresel ölçekte yürüttüğü gözetleme ve sindirme politikalarının bir parçası olduğu bilinen bir gerçek. 2024 yılı Şubat ayında, Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) tarafından gerçekleştirilen operasyonlarla, Çin istihbarat servisinin Türkiye’deki Uygurları takip etmek ve sindirmek amacıyla faaliyet gösterdiği ortaya çıkmıştı. Batı’da ve diğer kıtalarda da benzer girişimlerin olduğu biliniyor. Çin’in beş kıtada ve 114 ülkede “gizli polis karakolları” kurarak muhalifleri baskı altına almaya çalıştığına dair raporlar, Uygur diasporasına yönelik küresel tehditleri gözler önüne seriyor.

Çin yönetimi, diasporadaki Uygur topluluklarını bölmek, sindirmek ve mücadele azimlerini kırmak için çeşitli yöntemlere başvuruyor. Elbetteki Türk devleti Ülkedeki Uygur Varlığının istikrarsızlaşmasını istemez. Ancak Çin’in mesnetsiz attığı

çamurlar, Köklü Teşkilatları yıpratırken, Uygur toplumunda güvensizlik ortamı oluşturma konusunda etkili ve Uygur diasporasını parçalamaya dönük muazzam sonuçlar doğurabiliyor.

Türkiye ve Uygurlar: Kökleri Derinlere Uzanan Bir Bağ

Türkiye, tarih boyunca Uygurlar için güvenli bir liman olmuştur. Ortak kültürel, dini ve tarihi bağlar nedeniyle Türkiye’ye sığınan Uygurlar, burada kendilerini ikinci vatanlarında hissetmişlerdir. Ancak son yıllarda Türkiye’nin Çin ile artan ekonomik ve diplomatik ilişkileri, Uygur mültecilerin durumunu daha da kırılgan hale getirdi.

Türkiye’deki Uygur nüfusunun 50.000 ila 75.000 arasında olduğu tahmin ediliyor. Birçoğu, 2017’den itibaren Türkiye’de yaşamaya başladı ve burayı yeni vatanları olarak gördü. Ancak pasaport ve ikamet izni alamayan, temel haklardan mahrum bırakılan yüzlerce Uygur bugün geri gönderme merkezlerinde tutuluyor. Çin’in ağır insan hakları ihlalleriyle bilinen bir ülke olduğu göz önüne alındığında, bu insanların sınır dışı edilme korkusu içinde yaşamaları endişe verici bir durumdur.

Geleceğe Dair Endişeler ve Çözüm Önerileri

Türkiye'nin, ülkesindeki Uygur mültecileri koruma sorumluluğu bulunmaktadır. Güvenlik kaygıları elbette göz ardı edilemez, ancak suçsuz bireylerin sürekli olarak gözaltına alınması, sınır dışı edilme korkusu içinde yaşaması ve temel haklardan mahrum bırakılması, yalnızca Çin'in Uygur diasporasına yönelik politikalarına hizmet eder.

Milli Savunma Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Erhan Afyoncu, katıldığı bir televizyon programında Türkiye'nin en büyük sorunlarından birinin nüfus artış oranının düşüklüğü olduğunu belirtmiş ve "Çin'den yaşam zorluğu çeken Türkleri getirmeliyiz. İsrail bu sistemi uyguluyor." demişti. Peki, Türkiye'de zaten var olan Uygur Türklerinin durumu ne olacak?

Bu bağlamda, Türkiye'nin kendi topraklarında yaşayan Uygurların statüsünü netleştirmesi ve onların güvenliğini garanti altına alması gerekmektedir. Kaldı ki Aynı dili konuşuyoruz, aynı kanı taşıyoruz, aynı dine mensubuz, bize niye bir vatandaşlık çok görülüyor?

Böyle devam ederse, yıllardır burada yaşayan ve Türkiye'yi vatan bellemiş Uygurlar, gittikçe daralan bir çember içinde, nefessiz bırakılmaya devam edecektir.

Uygurlar Türkiye'yi bırakıp asla yabancı ülkelere gitmek istemiyor. Ancak onları bu ülkeyi terk etmeye zorlayan politikalar, kimin işine yarıyor?

Yanıt ortada: **Çin'in!**

Zorla çalıştırmayla ilgili şok edici görüntüler

Yeni görüntüler Çin'in Doğu Türkistan halkını Çin illerine sürgün etme, zorla çalıştırma ve baskıcı terör politikasını kesintisiz bir şekilde sürdürdüğünü gözler önüne seriyor.

Sosyal medya platformlarında yayılan videolar, Çin'in Doğu Türkistan halkını sürgün etme, zorla çalıştırma ve baskıcı terör politikasını kesintisiz bir şekilde sürdürdüğünü gözler önüne seriyor.

Son günlerde sosyal medyada dolaşıma giren videolarda, Doğu Türkistan'ın belirli bir bölgesinde yerel yetkililerin Çin'e sürgün edilen Uygurlar için özel bir tören düzenlediği görülüyor. Videolarda, gö-

ğüslerine çiçek takılmış ve kırmızı şapka giydirilmiş yüzlerce Uygurun Çin'e gitmek üzere topluca yola çıkmaya hazırlandığı anlar yer alıyor.

Uluslararası toplumun tepkilerine rağmen Çin, bu uygulamaların zorla çalıştırma olmadığını, aksine halkı refaha kavuşturma ve yaşam standartlarını iyileştirme amacı taşıdığını iddia ediyor. Çin yönetimi, bu sürgünlerin Uygurların kendi rızasıyla gerçekleştiği izlenimini yaratmaya çalışarak suçlarını gizlemeye uğraşıyor.

Videolara göre sürgün edilenlerin tamamı genç ve orta yaşlı Uygur erkek ve kadınlardan oluşuyor. Hepsinin ellerinde aynı tip valizler ve eşyalar bulunuyor.

Bir başka videoda ise Doğu Türkistan'ın belirli bir bölgesinde zorla çalıştırılan Uygurlar gösteriliyor. Çin'in, sert kış şartlarına rağmen Uygurları yol kenarlarındaki su kanallarını kazmaya ve düzleştirmeye zorladığı görülüyor. Sosyal medya paylaşımlarında, Çin'in Uygurları keyfi olarak zorla çalıştırdığı ve üstelik onlara en ağır işlerin yaptırıldığı belirtiliyor.

Çin, yıllardır Doğu Türkistan halkına yönelik soykırım politikalarının bir parçası olarak Uygurları iki şekilde baskı altında

tutuyor: Bir yandan çeşitli suçlamalarla toplama kamplarına kapatırken, diğer yandan hapishane ve toplama kampları dışında kalan gençleri "fazla iş gücünü istihdam etme" ve "yoksulluktan kurtarma" adı altında Çin'in farklı bölgelerine ve Doğu Türkistan'ın diğer şehirlerine sürgün ederek zorla çalıştırıyor.

Avustralya Stratejik Politika Enstitüsü (ASPI) tarafından Çin'in Uygurları zorla çalıştırmasıyla ilgili hazırlanan bir rapora göre, Çin yalnızca 2017-2019 yılları arasında Doğu Türkistan'daki toplama kamplarından yaklaşık 80 bin Uyguru sürgün etti. Bu kişiler Doğu Türkistan ve Çin'in çeşitli bölgelerindeki fabrikalarda zorla çalıştırıldı. Raporda ayrıca, Çin'in Baidu arama motorunda yayımlanan bazı iş ilanları da delil olarak gösterildi. Bu ilanlarda Uygurların adeta köleler veya suçlular gibi tanımlandığı ortaya çıktı.

Bugün birçok ülkenin Çin'in bu suçlarına sessiz kalması ve Çin ile ticari ilişkilerini sürdürmesi nedeniyle Uygurların zorla çalıştırılması devam ediyor. Zorunlu çalıştırma yoluyla üretilen mallar ise Asya ve Avrupa pazarlarına akmaya devam ediyor.

Çin, Her Yıl 200 Bin Çinliyi Yerleştirmeyi Planlıyor

Çin, Doğu Türkistan'da “Üniversite Mezunlarını İstihdama ve Girişimciliğe Teşvik Etme ve Rehberlik Etme” adı altında 14 maddelik bir plan açıkladı.

Çin, kısa süre önce Doğu Türkistan'da “Üniversite Mezunlarını İstihdama ve Girişimciliğe Teşvik Etme ve Rehberlik Etme” adı altında 14 maddelik bir plan

açıkladı. Bu plan çerçevesinde, her yıl 200 binden fazla Çinlinin Doğu Türkistan'a yerleştirilmesi hedefleniyor.

Çin propaganda ajansı Tanrıdağ Ağında

4 Mart yer alan haberine göre, sözde “Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi Parti Komitesi Teşkilat Departmanı”, Eğitim Bakanlığı ve İnsan Kaynakları ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı da dahil olmak üzere 13 devlet kurumu ortaklaşa “Üniversite Mezunlarının sözde Xinjiang’a kalıcı yerleşmesi, Xinjiang’a Dönmesi, Xinjiang’a Gelerek İş Bulması ve Girişimciliğe Teşvik Edilmesi Planı”nı yayımladı.

Haberde, bu Çinlileştirme planının yaygın şekilde tanıtılması ve istihdamın artırılması için 14 farklı önlem alındığı, yetkili kurumların bu planı güçlü şekilde teşvik etmelerinin talep edildiği belirtildi.

Bu plan kapsamında:

- Üniversite mezunlarının istihdamı için internet ve fiziksel tanıtım yolları kullanılacak.
- “Batı Bölgesi Gönüllüleri” gibi projelerle Çin’in farklı bölgelerinden gelen gençler Doğu Türkistan’da çalışmaya teşvik edilecek.
- Doğu Türkistan’da “Öğrenci Gezileri” düzenlenerek bölge tanıtılacak.

• “Xinjiang 365 Meslek Platformu” gibi işe alım siteleri aracılığıyla istihdam olanakları artırılacak.

• Çin’in farklı eyaletlerindeki kilit şehir ve üniversitelerde “Xinjiang İstihdam Merkezi” açılacak

Plana göre, Doğu Türkistan’da üniversite mezunları için her yıl 200 binden fazla istihdam alanı açılacak, 5 binden fazla staj imkanı sağlanacak ve mezun olup iki yıl içinde iş bulamayanlar zorunlu staj programlarına yönlendirilecek. Ayrıca, maaş desteği, öğrenim kredisi ödeme kolaylığı gibi teşviklerin sunulacağı bildirildi.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerde çalışacak mezunlara özel teşvikler:

- Devlet destekli işletmelerle aynı haklardan yararlanma
- Akademik unvan değerlendirmelerine katılma
- Araştırma projelerine fon başvurusu yapma
- İlk kez küçük işletme veya şahıs şirketi kuranlara özel teşvikler, vergi muafiyetleri

yetleri ve faizsiz kredi desteği sağlanması

ÇİN'İN DOĞU TÜRKİSTAN'I ÇİNLİLEŞTİRME POLİTİKASI

Çin, Doğu Türkistan'ı tamamen Çinlileştirmek amacıyla medya ve propaganda araçlarıyla Çin'in farklı eyaletlerinden Çinlileri bölgeye göç etmeye teşvik

ediyor. Daha önce yayımlanan videolarda, Çinlilere ücretsiz konut, ücretsiz arazi, faizsiz krediler ve büyük miktarda teşvik ödemeleri sağlandığı ortaya çıkmıştı.

Son yıllarda Çin, önce kırsal bölgelerdeki Uygur çiftçileri topraklarını kooperatiflere devretmeye zorladı. Daha sonra bu topraklarından koparılan Uygurlar,

“İşgücü Transfer Programı” adı altında Çin’in farklı bölgelerine sürgün edildi. Boşalan yerlere ise Çinli göçmenler yerleştirildi.

Gözlemciler, Çin’in Doğu Türkistan halkını sindirme, kitlesel tutuklama, zo-

runlu çalıştırma ve sürgün etme yöntemleriyle bir soykırım yürüttüğünü ve bölgeyi tamamen Çinlileştirmeyi hedeflediğini belirtiyor. Çin’in bu yeni planla her yıl 200 binden fazla Çinliyi Doğu Türkistan’a yerleştirme hedefi, bu niyetini açıkça ortaya koyuyor.

Çin, Özel Şirketleri Doğu Türkistan'a Çağırıyor!

Çin rejimi, Doğu Türkistan'ı tamamen Çinlileştirmek ve bölgedeki zorunlu çalıştırmayı genişletmek amacıyla, Çinli şirketlerin bölgeye taşınması ve yatırım yapması konusunda özel toplantı düzenledi.

Çin yönetimi, Doğu Türkistan'ı tamamen Çinlileştirmek ve bölgedeki zorunlu çalıştırma uygulamalarını daha da genişletmek amacıyla, 28 Şubat'ta Pekin'de özel şirketlerin Doğu Türkistan'a taşınması ve yatırım yapması konulu yıllık tanıtım toplantısını gerçekleştirdi.

Çin kontrolündeki Tanrıdağ Ağı yer alan habere göre, sözde "Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi Halk Hükümeti" ve Bingtuan sözde "Xinjiang Üretim ve İnşaat kolordusu" tarafından organize edilen toplantı, "Birlikte Güçlenmek, Sanayi Yoluyla Xinjiang'ı

Kalkındırmak” temasıyla gerçekleştirildi. Toplantıda, 2025 yılına kadar özel sektör şirketlerinin sözde “Xinjiang”ın kalkınmasına katkı sağlaması için planlanan projeler” ayrı ayrı tanıtıldı.

Haberlerde, bu tanıtım toplantısının sözde “Xinjiang’a Yardım” adı altında yeni bir platform oluşturmayı, özel şirketleri özellikle Doğu Türkistan’ın güney bölgelerine yatırım yapmaya teşvik etmeyi ve yönlendirmeyi amaçladığı ifade ediliyor.

Çinli yetkililerin açıklamalarına göre, sözde “Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi” Doğal Kaynaklar Dairesi, Doğu Türkistan’ın güneyindeki üç vilayet, iki bölge ve üretim kolordularına bağlı şehirlerde gerçekleştirilecek projeleri tanıttı. Bu projeler; kültür ve turizm, tarım, ormancılık, hayvancılık, balıkçılık ve sanayi gibi yaklaşık 1.270 farklı sektörü kapsarken, toplam yatırım tutarının yaklaşık 870 milyar yuan olduğu belirtildi.

Toplantıya, Çin Sanayi ve Ticaret Federasyonu, Pekin Sanayi ve Ticaret Federasyonu, Hebei Eyaleti Sanayi ve Ticaret Federasyonu, Tianjin Sanayi ve Ticaret Federasyonu’na bağlı iş insanları dernek-

leri ve üye şirket temsilcileri ile sözde “Pekin Sincan İş İnsanları Derneği” ve üye şirket temsilcilerinden oluşan 300’den fazla kişi katıldı.

Çin, Doğu Türkistan’daki soykırım politikalarının bir parçası olarak, bir yandan Uygurları toplama kampları ve hapishanelere kapatmayı artırırken, diğer yandan resmi işçi birlikleri aracılığıyla “yoksulluktan kurtarma” ve “yerinde istihdam” adı altında Çinli şirketleri Doğu Türkistan’ın çeşitli bölgelerine yerleştirerek halkı zorla çalıştırmaya devam ediyor. Çin İşçi Sendikası, zorla çalıştırma uygulamalarını genişletmede önemli bir rol oynuyor ve doğrudan Çinli şirketlerle iş birliği yaparak Uygur gençlerini düşük ücretlerle Çinli firmalara satıyor.

Çin, toplama kampları ve zorla çalıştırma suçlarını “mesleki eğitim” adı altında gizlemeye çalışırken, aynı zamanda Çinli şirketleri sözde “Xinjiang” menşei ile bölgeye taşıyor ve Çinli yerleşimcileri yüksek maaş, ücretsiz konut ve ücretsiz arazi gibi teşviklerle Doğu Türkistan’a yerleştirerek bölgeyi tamamen Çinlileştirme politikasını hızlandırıyor.

ABD, Kanada ve Avustralya Uygurları İstemişti

Tayland 40 Uygur Türkünü Çin'e ölüme göndermeden önce diğer ülkelerden teklif almıştı

Tayland'ın Uygurları Çin'e sınır dışı etmesinden önce, ABD, Kanada ve Avustralya onları yeniden yerleştirmeyi teklif etti. Ancak Tayland, Çin'i kızdırmaktan çekindiği için bu tekliflere yanıt vermedi.

Kaynaklara göre, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Kanada ve Avustralya, 11 yıldır Tayland'da

gözaltında tutulan Uygurları, onların Çin'e teslim edilmesinden önce, yeniden yerleştirmeyi teklif etmişlerdi. Ancak Bangkok, Çin'i kızdırmaktan çekindiği için tekliflere yanıt vermedi ve insan hakları edişelerine rağmen geçen hafta 40 Uyguru Çin'e iade etti.

TAYLAND'IN ELEŞTİRİLERE KARŞI SAVUNMASI

Birçok ülke ve insan hakları kuruluşları tarafından yoğun bir eleştiri ile karşı karşı kalan Tayland, insan hakları uzmanlarının çağrılarına rağmen gerçekleştirdiği sınır dışı etme kararını savundu. Tayland Başbakan Yardımcısı Phumtham Wechayachai, 3 Mart 2025 tarihinde yaptığı açıklamada, 48 Uygurun yeniden yerleştirilmesi için hiçbir ülkenin somut bir teklif yapmadığını iddia etti ve "10 yıldan fazla bekledik ve birçok büyük ülkeyle konuştum ama hiç kimse kesin bir teklif sunmadı," dedi.

ABD, KANADA VE AVUSTRALYA'NIN YENİDEN YERLEŞTİRME TEKLİFLERİ

ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan bir yetkili, ABD'nin 48 Uyguru yeniden yerleştirmeyi teklif ettiğini söyledi. Yetkili, "Amerika Birleşik Devletleri, bu sınır dışı edilme durumunu önlemek için yıllardır Tayland ile birlikte çalıştı ve Uygurları başka ülkelere, hatta bir noktada ABD'ye yeniden yerleştirmeyi sürekli ve defalarca teklif etti," dedi.

Kanada da gözetimindeki Uygurlara sığınma teklifinde bulundu; diplomatlar ve bu konuda doğrudan bilgi sahibi dört kaynak bunu doğruladı. Bu kaynaklardan ikisi, Avustralya'nın da benzer bir teklif yaptığını dile getirdi.

"ÇİN'İ KIZDIRMAK İSTEMEDİK"

Bu tekliflerin, Tayland'ın Çin ile olan ilişkilerine zarar vermekten endişe ettiği için dikkate alınmadığı ve daha önce bildirilmediği belirtildi. Çin, Tayland'ın en büyük ticaret ortağı ve iki ülke arasında yakın iş ilişkileri bulunuyor.

2013 ile 2017 yılları arasında Kanada ve ABD'de Tayland Büyükelçisi olarak görev yapan ve 2024'te emekli olmadan önce senatör olan Pisan Manawapat, en az üç ülkenin Uygurları yeniden yerleştirme önerisiyle Tayland'a teklif sunduğunu söyledi. Daha fazla ayrıntı vermek istemeyen Pisan "Çin'i kızdırmak istemedik," ifadelerini kullandı.

UYGURLARIN GERİ GÖNDERİLMESİ, TRUMP'IN TUTARSIZ POLİTİKALARININ SONUCU

Trump yönetimi artık kendi sözde insan hakları öncelikleriyle ilgili kaygı göstermiyor ve Tayland da bunu biliyor.

27 Şubat'ta Tayland'daki yetkililer 40 Uygur'u zorla Çin'e geri gönderdi. Amerika Birleşik Devletleri onların geri gönderilmesini istemiyordu. Kongre ofisleri sınır dışı edilmeden önceki haftalarda endişelerini dile getiren açıklamalar yapmıştı. Dışişleri Bakanı Marco Rubio, Ocak ayındaki onay duruşmasında tutukluları koruyan diplomatik bir kararın Taylandlılarla yaptığı çalışmalarda öncelik olacağını öne sürdü.

Ancak Perşembe günü, on yıldan fazla bir süre Tayland'daki bir gözaltı merkezinde çürüdükten sonra, Uygur erkekler zorla Çin'e geri gönderildi. Şimdi muhtemelen işkence ve kötü muamele ile karşı karşıyalar. 2014'ten beri, Çin yetkilileri, ilk Trump yönetimi altındaki ABD hükümetinin Uygur halkına ve diğer Müslüman Türk gruplarına karşı soykırım olarak belirlediği şeyi gerçekleştirdiler.

11 yıllık gözaltından sonra Uygurların zorla geri gönderilmesi, Tayland hükümetinin uluslararası ve yerel hukuku destekleme yükümlülüklerinden vicdansızca vazgeçmesiydi. Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri'nin müttefikleri üzerindeki etkisini ne ölçüde yitirdiğinin bir göstergesiydi. Trump yönetiminin tutarsızlığı, Kongre ve Dışişleri Bakanlığı'nın ABD dış politikasında insan haklarını etkili bir şekilde savunması için gerekli diplomatik gücü marjinalleştirme riski taşıyor.

Dönüşten önceki haftalarda, Uygurların kaderi Amerika Birleşik Devletleri'ndeki hükümet yetkilileri arasında iki partili endişeye yol açtı.

25 Şubat'ta, Senato Dış İlişkiler Komitesi başkanı ve kıdemli üyesi Senatör Jim Risch ve Jeanne Shaheen, Tayland hükümetini Uygurları geri göndermemesi konusunda uyararak ortak bir açıklama yayınladılar. Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi (HFAC) kıdemli üyesi Gregory Meeks, insan hakları gruplarının sınır dışı edilmenin yakın olabileceği yönündeki endişelerini dile getirdiği Ocak ayında bir endişe açıklaması

yayınladı. Zorla geri göndermenin ardından, HFAC Başkanı Brian Mast, Taylandlıların Uygurları "toplama kamplarına" teslim ettiğini öne sürdü.

Rubio, Ocak ayındaki onay duruşmasında, Taylandlılarla diplomatik çabalarının tutukluları korumak için "sonuçlar elde edeceğine" güvendiğini ifade etmişti. Zorla geri göndermeleriyle Tayland hükümeti, siyasi kimliğini büyük ölçüde Çin hükümetine karşı şahin, insan hakları yanlısı muhalefet üzerine kuran Rubio'ya büyük bir başarısızlık yaşattı.

Sekreter, zorla geri göndermeyi hemen kınadı, ancak kınaması daha geniş yönetimin siyasi tutarsızlıklarını açığa çıkardı. Uygurlar Bangkok'tan kalkan Doğu Türkistan'a giden bir uçağa bindirilirken bile, ABD Savunma Bakanlığı personeli, Indo-Pasifik bölgesindeki en büyük ortak ve birleşik tatbikat olan Cobra Gold askeri tatbikatına katılmak üzere Tayland'daydı. Geri dönüş günü, Tayland ve ABD orduları, Tayland başkentinin doğusundaki bir eyalette "İnsani Yardım ve Afet Yardımı Afet Tatbikatı"na katıldı.

ABD, sınır dışı edilmeden sadece 48 saat önce Cobra Gold'u "Tayland ile ABD arasındaki güçlü ittifak ve stratejik ilişkinin somut bir örneği" olarak övdü ve ona ev sahipliği yaptığı için "dost ve müttefikimize şükranlarını" dile getirdi

Rubio'nun açıklaması, sekreterin "mümkün olan en güçlü" kınamasından yılmadan 7 Mart'a ka-

dar devam edecek olan ortak tatbikatların ikinci gününde geldi. Trump yönetimi, kendi yetkilileri tarafından dile getirilenler de dahil olmak üzere, insan hakları endişelerine duysız Tayland ile bir güvenlik ittifakı sürdürmeye kararlı görünüyor. Bu iç tutarsızlık, diğer hükümetlere ABD diplomatik gücünün kırıldığını telgraflıyor.

Çin'e geri gönderilen 40 adam, 2014'te Doğu Türkistan'dan kaçan ve çoğu Tayland'dan Malezya'ya girmeye çalışırken tutuklanan 300'den fazla Uygur'dan oluşan bir grubun parçasıydı. 170'ten fazlası tutuklanmalarının hemen ardından Türkiye'ye yerleştirildi. 2015'te 100'den fazlası zorla Çin'e geri gönderildi – bu karar öylesine uluslararası bir öfkeye yol açtı ki Tayland hükümeti, bir başka cezalandırıcı azarlama dalgasıyla karşılaşmaktan ve ABD gibi müttefikleriyle diplomatik gerginliği alevlendirmekten korkarak, kalan kaçakları on yıldan fazla bir süre gözaltında tutmayı seçti.

Büyük bir Uygur grubunun geri gönderilmesi kararı, Tayland hükümetinin artık ABD'nin uyarılarıyla ilgilenmediğini veya ABD'nin açıkladığı insan hakları öncelikleriyle ilgilenmediğini gösteriyor.

Bunun büyük bir kısmı, Trump yönetiminin artık kendi iddia edilen insan hakları öncelikleriyle ilgili endişe göstermemesinden kaynaklanıyor. USAID'in dağıtılmasından Ukrayna'nın terk edilmesine kadar, Beyaz Saray politikaları bir zamanlar iki partili veya Cumhuriyetçi liderliğinde-

ki ABD hükümetinin pozisyonlarını zayıflattı ve tersine çevirdi. Rubio'nun Taylandlılar ile, kendisi için önemli bir endişe kaynağı olduğunu belirttiği bir konuda etkisiz kalması, kısmen sadece otoritesini desteklemeyen değil, aynı zamanda onu aktif olarak tehlikeye atmaya çalışan bir yönetim tarafından yönlendirildi. Başkan Donald Trump'ın Dışişleri Bakanlığı'nı kenara itmesi, ABD hükümetinin diplomatik gücüne zarar veriyor ve dar anlamda ekonomik veya güvenlik çıkarlarıyla meşgul olan Beyaz Saray platformunu daha da yükseltiyor.

Rubio, görünüşe göre bir noktada ABD'nin diplomatik gücünün Uygurların Tayland'dan Çin'e zorla geri gönderilmesini önleyebileceğine inanıyordu, şu anda aşırı tehlikeyle karşı karşıyalar. Şimdi o gücün parçalanmasına tanıklık etmek için ön sırada bir koltuğu var.

Trump ile uluslararası ittifakların ve güvenilirliğin ortadan kaldırılması arasında çok az şey kaldı. Ancak ABD Senatosu'nda 20 yıllık deneyime sahip olan Rubio, diplomasi değerini savunmak için yasama organındaki meslektaşlarıyla birlikte çalışabilir. Kongre ofisleri, hukukun üstünlüğünün ve insan haklarının korunmasını sağlamak için hem Beyaz Saray'ı hem de Dışişleri Bakanlığı'nı tanık olarak çağırarak denetim duruşmaları düzenleyebilir. Trump yönetiminin tutarsızlığına bir yanıt verilmediği takdirde, Dışişleri Bakanlığı ve Kongre, ABD dış politikasında insan haklarını savunmak için çok az kapasiteye sahip kalacak.

“Doğu Türkistanlı Kadınların Sesi”

8 Mart Dünya Kadınlar Gününde “İşgal Altında Kadın Olmak: Doğu Türkistanlı Kadınların Sesi” temalı bir basın açıklaması ve iftar programı düzenlendi.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü vesilesiyle, İstanbul’un Sefaköy semtinde “İşgal Altında Kadın Olmak: Doğu Türkistanlı Kadınların Sesi” başlıklı bir basın açıklaması ve iftar programı düzenlendi. Etkinlik, Göç

ve Diaspora Derneği, Uluslararası Doğu Türkistan STK’lar Birliği, Doğu Türkistan Nuzugum Kültür ve Aile Derneği ve Doğu Türkistan İnsan Hakları İzleme Derneği iş birliğiyle gerçekleştirildi.

Programda, Göç ve Diaspora Derneği Başkanı Müzeyyen Taşçıoğlu ve Doğu Türkistan İnsan Hakları İzleme Derneği araştırmacısı Vildan Kadioğlu Sarıyaşar ayrı ayrı açıklamalarda bulundu. Açıklamalarda, Çin'in Doğu Türkistan'da kadınlara yönelik sistematik baskı politikaları, toplama kamplarına hapsedilmeleri, zorla çalıştırılmaları, çocukların ailelerinden koparılması ve Uygur kimliğini yok etmeye

yönelik ağır insan hakları ihlalleri detaylı bir şekilde ele alındı. Bunun yanı sıra, 27 Şubat'ta Tayland hükümeti tarafından Çin'e zorla iade edilen 40 Uygur'un Doğu Türkistan'da karşı karşıya kalabileceği işkence ve ölüm tehlikesine dikkat çekildi ve uluslararası kamuoyu, bu 40 Uygur'un geleceği konusunda sorumluluk almaya çağrıldı.

Çin'in Halk Kongresinde soykırım vurgusu

İşgalci Çin'in Pekin'de düzenlenen sözde “**Halk Kongresi**”, Doğu Türkistan'da uygulanmakta olan soykırım politikalarını bir kez daha teyit etti.

Çin'in resmi haber ajansı China Daily'de yer alana habere göre, 7 Mart'ta “Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi” olarak adlandırılan heyetin 14'üncü Ulusal Halk Kongresi'nin üçüncü oturumuna katıldığını, toplantıda sunulan

raporu gözden geçirmek için bir genel kurul toplantısı düzenlediğini bildirdi.

Toplantıda konuşan Şöhret Zakir, Erkin Tuniyaz, Zumrat Obul ve diğer kukla yetkililer,

sözde “Xinjiang’daki Çin toplumunun bilincinin pekiştirilmesi ve Parti’nin yeni dönemde Xinjiang’ı yönetmek için aldığı önlemlerin tam olarak uygulanması” çağrısını yineleyerek, soykırım politikasının uygulanmaya devam edeceğine işaret etti.

Toplantıda sunulan raporda, ana çizgi olarak yeni yılın sözde “Çin toplum inşası” ve sözde “istikrar” ve diğer terörist ifadelerin düzenlenmesine özel bir vurgu yapıldı.

Rapora göre, sözde “Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi” heyeti yabancı gazetecilerin sorularını yanıtladı ve Ma Xingrui, Doğu Türkistan’da zorla çalıştırma, soykırım olmadığını ve ABD ve diğer Batılı ülkelerdeki Çin karşıtı güçlerin konuya iftira attığını iddia ederek önceki yalanlarını tekrarladı.

SİSTEMATİK SOYKIRIM UYGULANIYOR!

Çin, işgal tarihinden bu yana Doğu Türkistan halkını çeşitli bahanelerle baskı altına almış ve son dönemde açıkça soykırım politikaları uygulamaktadır. “Milletlerin kaynaşması ve bütünleşmesi, Çin ulusunun ortak bilincinin güçlendirilmesi” gibi söylemler altında, Uygurları zorla asimile etmeye yönelik Çinileştirme politikalarını hayata geçirmektedir.

Gözlemciler, Çin’in Doğu Türkistan’da işlediği soykırım suçları nedeniyle uluslararası toplum tarafından kınandığını ve bazı yaptırımlara maruz kaldığını belirtmektedir. Ancak, Pekin yönetimi tüm bu tepkilere rağmen suçlarını sistematik olarak sürdürmeye devam etmektedir. Üstelik işlediği suçları inkar etmekle kalmayıp, çeşitli aldatıcı yöntemler ve bahanelerle kendi uygulamalarını meşrulaştırmaya çalışarak uluslararası toplumu yanıltmayı hedeflediği ifade edilmektedir.

Hindistan, Çin'e rağmen ilerliyor

Hindistan, Çin'in sözde “**Bir Kuşak, Bir Yol**” girişimine karşı ortaya koyduğu ekonomik koridor planını büyük ölçüde şekillendirmektedir.

Hindistan, Çin'in sözde “Bir Kuşak, Bir Yol” girişimine karşı ortaya koyduğu ekonomik koridor planını büyük ölçüde şekillendiriyor.

South China Morning Post gazetesinin 8 Mart tarihli haberine göre, Hindistan diplomatik çabalarını artırarak Hindistan-Orta

Doğu-Avrupa Ekonomik Koridoru (IMEC) projesinin inşasını başlattı. Bu proje, uluslararası ticaret yollarını değiştirmeyi ve Çin'in “Bir Kuşak, Bir Yol” girişimine karşı koymayı amaçlayan büyük ölçekli bir altyapı hamlesi olarak değerlendiriliyor.

Bilgilere göre, Hindistan-Orta Doğu-Avrupa Koridoru kapsamında Güney Asya, Basra Körfezi ve Avrupa'yı birbirine bağlayan demiryolu, deniz taşımacılığı koridoru, enerji boru hatları ve fiber optik ağlar inşa edilecek. Bu proje, Hindistan'ın bağlantı kapasitesini ve ekonomik gücünü artıracak ön görülüyor.

Her ne kadar Gazze'deki savaş nedeniyle G20 zirvesinde duyurulan bu plan bazı zorluklarla karşılaşmış olsa da, proje giderek güçlü destekleniyor. Son dönemde Hindistan Başbakanı'nın Washington ziyareti sırasında, Hindistan ve ABD altı ay içinde Hindistan-Orta Doğu-Avrupa Ekonomik Koridoru ortaklarıyla yeni bir hamle başlatacağını duyurmuştu.

G7 ülkelerinin bu planı somut olarak desteklemesiyle birlikte ticaret fırsatları yeniden şekillenecek, Hindistan Batı ile ilişkilerini güçlendirecek ve hızla yükselen Çin'e karşı rekabette daha sağlam bir duruş sergileme fırsatı yakalayacak. Bu hamle, Hindistan'ın küresel etkisini artırmasına da katkı sağlayacak.

Uzmanlara göre, Hindistan'ın ilerleyişi, Çin'in küresel ticaret yolları üzerindeki

nüfuzuna meydan okumaya yönelik ciddi bir girişim olduğunu gösteriyor. Bir Kuşak, Bir Yol projesi, Çin'in ekonomik genişlemesinin temel taşlarından biri olarak görülürken, Hindistan ve Batılı müttefiklerinin geliştirdiği IMEC projesi, Pekin'in ekonomik ve jeopolitik etkisini kırmayı hedefliyor.

Hindistan, Batı ile olan bağlarını güçlendirerek Çin'in Asya'daki ekonomik üstünlüğünü sınırlamaya çalışmaktadır. G7 ülkelerinin projeye desteği, küresel güç dengelerinde Çin'in karşısına yeni bir ekonomik blok çıkabileceğini göstermektedir. Eğer IMEC başarılı olursa, Çin'in ticaret yolları üzerindeki tekelci etkisi kırılabilir ve Hindistan, küresel tedarik zincirlerinde daha merkezi bir konuma gelebilir.

Bu durum, Çin için büyük bir stratejik meydan okuma anlamına geliyor. Çünkü Pekin, Bir Kuşak, Bir Yol girişimi aracılığıyla Asya, Avrupa ve Afrika'da geniş bir ekonomik etki ağı kurmayı hedeflerken, alternatif yolların oluşması Çin'in planlarını sekteye uğratabilir. Özellikle ABD'nin bu projeye verdiği destek, Çin'in ekonomik ve siyasi izolasyonunun artabileceğine işaret ediyor.

Çinli yetkili Uygularla İlgili Sorularla Karşılaştı

Çin'de düzenlenen 14. Ulusal Halk Kongresi'nin 3. Toplantısına katılan Çinli yetkililer, **Doğu Türkistan ile ilgili yalan beyanlarla uluslararası kamuoyunu kandırmaya çalıştı.**

Çin'de düzenlenen 14. Ulusal Halk Kongresi'nin 3. Toplantısına katılan sözde "Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi Temsilci Grubu", Doğu Türkistan ile ilgili yalan beyanlarla uluslararası kamuoyunu kandırmaya çalıştı.

Çin'in propaganda organı Tengritagh sitesinin 9 Mart tarihli haberine göre, 14. Ulusal Halk Kongresi'nin 3. Toplantısına katılan sözde "Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi Temsilci Grubu", Pekin'de bir genel toplantı düzenleyerek toplantı salonu-

nu Çinli ve yabancı basına açtı. Bu süreçte Çin'in kukla yetkilileri, gazetecilerin Doğu Türkistan ile ilgili sorularına yanıt vererek uluslararası toplumu yanıltmaya çalıştı.

Çin'in Doğu Türkistana atadığı sömürge valisi Sözde "Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi Parti Komitesi Sekreteri" Ma Xingrui, Çin'in Doğu Türkistan'da işlediği soykırım suçlarını meşrulaştırmak amacıyla resmi söylemleri tekrar ederek, "Çin ulusunun ortak kimlik bilincini güçlendirmeyi, etnik bölgelerde yürütülen tüm çalışmaların temel çizgisi olarak kararlılıkla uyguladık" şeklinde konuştu.

Ma Xingrui ayrıca Çin'in Doğu Türkistan'daki soykırımını inkar etmek için ABD ve diğer Batılı ülkelere suç atma stratejisini sürdürerek, "ABD ve diğer Batılı ülkelerdeki Çin karşıtı güçler, insan hakları, etnik meseleler ve dini özgürlükleri bahane ederek gerçekleri çarpıtıyor, Sincan'a iftira atıyor ve Çinli şirketleri kötü niyetle kısıtlıyor. Onların amacı, Xinjiang'ı fakir ve geri kalmış bir bölgeye dönüştürmektir. Zorla çalıştırma ve soykırım gibi iddialar tamamen asılsızdır. Tüm gazeteci dostları, Xinjiang'a giderek durumu yerinde görmeye davet ediyorum" diyerek gerçekleri saptırmaya çalıştı.

Çin'in kukla yöneticilerinden Erkin Tuniyaz, Batılı gazetecilerin "Çin şirketlerinin zorla çalıştırma nedeniyle ABD'nin yaptırım listesine alınmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusuna da benzer şekilde inkar edici bir yanıt vererek, "Bu gerçeklerle örtüş-

müyor, kurallara uygun değil ve hukuki dayanağı yoktur. Kesinlikle karşı çıkıyoruz. Bazı şirketlerimiz, 'Sincan'da zorla çalıştırma var' diyen bazı örgütlere ve kurumlara karşı hukuki yollara başvurdu. Daha fazla şirketimizin hukuki mekanizmalardan yararlanarak meşru haklarını korumalarını teşvik ediyoruz" dedi.

İşgalci Çin, Doğu Türkistan'da işlediği insan hakları ihlallerini ve soykırım suçlarını örtbas etmeye çalışmaktadır. Uluslararası toplumun tepkisini yatıştırmak için propaganda yöntemlerine başvurmakta ve Batı'yı suçlayarak gerçekleri çarpıtmaktadır. Ancak Batılı gazetecilerin ve insan hakları örgütlerinin sürekli olarak bu konuyu gündeme getirmesi, Pekin'in yalanlarını açığa çıkarmaktadır.

Özellikle zorla çalıştırma, kitlesel gözetim, dini ve kültürel baskılar gibi uygulamalar, Çin'in uluslararası yaptırımlara maruz kalmasına neden olmaktadır. Çin'in, Uygurları zorla asimile etme ve bölgeye büyük miktarda Çinli yerleştirme politikası, etnik yapıyı değiştirme ve Doğu Türkistan'ın demografik dengesini tamamen bozma amacı taşımaktadır.

Çin'in bu baskıcı politikaları, yalnızca Doğu Türkistan'daki insanları etkilemekle kalmamakta, aynı zamanda uluslararası ticari ve diplomatik ilişkilerini de olumsuz etkilemektedir. ABD ve diğer Batılı ülkelerin uyguladığı yaptırımlar, Çin'in küresel ekonomik sistemdeki güvenilirliğini zedelemekte ve ticaret ortaklarını zor durumda bırakmaktadır.

Meta Çin'e bütün verileri paylaşıyor!

Meta'nın eski yöneticisi, şirketin Çin pazarına girebilmek için Çin hükümetiyle bazı muhalif kullanıcı verilerini paylaşmayı planladığını öne sürdü.

ABD'li Mark Zuckerberg'in sahibi olduğu teknoloji şirketi Meta'nın eski yöneticisi Sarah Wynn-Williams, şirketin Çin pazarına girebilmek için Çin Komünist Partisinin talepleri doğrultusunda bazı muhalif içerikleri sansürlemeyi ve kullanıcı verilerini hükümet yetkilileriyle paylaşmayı planladığını öne sürdü.

ABD'li teknoloji devi Meta, Çin pazarına girebilmek için Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP) taleplerine uyduğu iddialarıyla gündemde. Şirketin eski küresel politika direktörlerinden Sarah Wynn-Williams'ın ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu'na (SEC) sunduğu 78 sayfalık şikayet dilekçesi, Meta'nın

Facebook'u Çin'e açma planlarında tartışmalı adımlar attığını ortaya koydu. Washington Post'un (WP) haberine göre, bu adımlar arasında sansür sistemi kurmak ve kullanıcı verilerini paylaşmak da var.

SANSÜR SİSTEMİ VE BAŞ EDITÖR PLANI

İddialara göre Meta, 2015'te Çin yönetiminin istekle-

ri doğrultusunda bir "özel sansür sistemi" geliştirdi. Bu sistemle ÇKP, sosyal medya içeriklerine müdahale ederek muhalif sesleri bastırabilecekti. Ayrıca, ülkede "toplumsal huzursuzluk" yaşandığında Facebook'u tamamen kapatabilecek bir "baş editör" atanması da düşünülüyordu. Wynn-Williams, Meta'nın bu planları gizli tuttuğunu ve çoğu çalışanın haberdar olmadığını söylüyor. Eski yönetici, bu stra-

tejinin sadece Çin'deki kullanıcıları değil, dünya genelindeki milyonlarca Facebook kullanıcılarını da riske attığını savunuyor.

ZUCKERBERG'DEN TARTIŞMALI ADIM

Haberin en dikkat çeken iddiası, Meta CEO'su Mark Zuckerberg'le ilgili. İddiaya göre Zuckerberg, Çinli bir üst düzey yetkilinin baskısıyla ABD'de yaşayan bir Çinli muhalifin Facebook hesabını kapatmayı kabul etti. Bu kararın, Çin'le ilişkileri düzeltme ve Facebook'un ülkede yasaklı statüsünü kaldırma çabalarının bir parçası olduğu belirtiliyor. Ancak bu durum, Meta'nın ifade özgürlüğü konusundaki vaatleriyle ters düşüyor.

KULLANICI VERİLERİ ÇİN'E AÇILACAK MI?

Belgelere göre Meta, Çinli yetkililere kullanıcıların kişisel verilerine erişim izni vermeyi de planladı. Bu, özellikle Çin'deki muhalifler ve insan hakları aktivistleri için büyük bir tehlike yaratabilir. Çin'in sosyal medyayı sıkı denetlediği ve vatandaşlarını izlemek için ileri teknolojiler kullandığı biliniyor. Meta'nın bu adımı, veri gizliliği tartışmalarını yeniden alevlendirdi.

ŞİRKET SESSİZ KALDI!

Meta, iddialara henüz resmi bir açıklamada bulunmasa da, şirketin Çin pazarına girme çabaları yeni değil. Facebook, 2009'dan beri Çin'de yasaklı ve Meta, bu dev pazara ulaşmak için yıllardır farklı yollar de-

niyor. Daha önce Çin'de bir inovasyon merkezi açma girişimi de Pekin'in katı kuralları yüzünden başarısız olmuştu. Wynn-Williams'ın iddiaları, Meta'nın bu hedef için ne kadar ileri gittiğini sorguluyor.

TEKNOLOJİ DEVLERİNİN ETİK SINAVI

Bu skandal, teknoloji devlerinin otoriter rejimlerle iş birliği konusundaki etik duruşunu bir kez daha gündeme taşıdı. Google'ın 2018'de Çin için sansürlü bir arama motoru geliştirdiği "Dragonfly" projesi de benzer tepkiler almış ve iptal edilmişti. Meta'nın Çin hamlesi, kâr ile kullanıcı hakları arasındaki dengeyi tekrar tartışmaya açtı.

SEC, Wynn-Williams'ın şikayetini incelemeye aldı. Uzmanlar, iddialar doğrulanırsa Meta'nın hukuki ve itibar kaybı gibi ciddi sonuçlarla karşılaşabileceğini söylüyor. Şirketin hisseleri haber sonrası borsada dalgalanırken, kullanıcılar ve sivil toplum kuruluşları Meta'dan şeffaf bir açıklama bekliyor.

ÇİN PAZARININ TEKNOLOJİ DÜNYASINA ETKİSİ

Son dönemde yapay zeka yarışında gündeme gelen deepseek ile de görüldüğü gibi teknoloji dünyasında Çin'in etkisi çok keskin ve büyük olabiliyor.

Çin, 1,4 milyardan fazla nüfusuyla teknoloji şirketleri için de cazip bir pazar. Ancak hükümetin sert sansür ve veri politikaları, yabancı firmaları zorluyor. Meta'nın bu iddialarla anılması, diğer Amerikan teknoloji devlerinin Çin planlarını da etkileyebilir. Kullanıcı

gizliliği savunucuları ise bu durumun dünya genelinde bir domino etkisi yaratabileceği uyarısında bulunuyor.

Meta'nın yapacağı açıklama, bu krizin yönünü belirleyecek gibi görünüyor. Teknoloji dünyası, kâr ve etik arasında sıkışan bir devin hamlelelerini merakla bekliyor.

Çin casuslarına 15 yıl hapis cezası

Türk Mahkemesi Uygurlar Hakkında Çin'e Bilgi Sızdırmakla Suçlanan Şahıslar Hakkında 15 Hapis cezası verdi.

Türkiye Ağır Ceza Mahkemesi, geçtiğimiz yıl Türkiye'deki Uygurlar hakkında bilgi sızdırdıkları şüphesiyle soruşturulan Samet Asiltürk, Sadık Memet Aziz, Habibullah Urumçi, Haşim Sabitoğlu, Abdullah Nasır, Kari İlyas ve Nurahmet Ömeroğlu hakkındaki hükmü açıkladı.

Mahkeme kararına göre, sanık Sadık Mehmetaziz'in devletin gizli bilgilerini siyasi veya askeri casusluk amacıyla sağladığı suçu ispatlanmış olup, Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddeleri doğrultusunda suçun işlenme şekli, süreci, kasıt derecesi ve doğurduğu tehlikenin ağırlığı göz önünde bulundurularak 15 yıl hapis cezasına çarptırıldığı belirtildi.

Sadık Mehmetaziz'in cezası değerlendirilirken suçun toplumsal etkileri ve mahkemede verdiği ifadeler dikkate alınarak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddeleri gereğince cezanın 6/1 oranında indirilmesine karar verildi ve sonuç olarak 12 yıl 6 ay hapis cezası uygulanmasına hükmedildi.

Sadık Mehmetaziz ile birlikte soruşturulan Habibullah Urumçi, Haşim Sabitoğlu, Abdullah Nasır, Kari İlyas, Nurahmet Ömeroğlu ve Samet Asiltürk ise suçsuz bulunarak serbest bırakıldı.

6 SANIK SERBEST BIRAKILDI

Mahkeme kararına göre, serbest bırakılan altı kişi her ne kadar devletin gizli bilgilerini

siyasi veya askeri casusluk amacıyla Çin'e sızdırmakla suçlansa da, soruşturma sürecinde bu şahıslara yöneltilen casusluk şüphesini kanıtlayacak yeterli delil bulunamamıştır. Bu nedenle Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddeleri gereğince suçsuz sayılarak beraat etmişlerdir. Ayrıca, bu kişilere yönelik Adalet Bakanlığı tarafından uygulanan tedbir kararlarının kaldırıldığı ifade edildi.

Mahkeme, beraat eden kişilerin avukat masraflarının hesaplanarak her birine 48 bin liranın geri ödenmesine hükmetti.

Kararın sonunda, beraat eden kişilerin gözaltında tutuldukları süreler için Türk Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi gereğince tazminat talep edebilecekleri belirtildi.

Türk Mahkemesinden Uygurlar İçin Şok Eden Karar

KARAR.

KANARYA ÇEYREK
FINAL AŞKINA

**FENERBAHÇE
TUR İÇİN
SAHADADA** 5/14

13 MART 2025 PERŞEMBE
www.karar.com
FIYATI: 15 TL

MAHKEMEYE GÖRE DOĞU TÜRKİSTAN'DA ZULÜM YOKMUŞ!

UYGUR'A ÇİN ŞOKU

KAZAN
FETİHA NUR
ÇALIKOĞLU

Çin zulmünden kaçan iki Uygur Türkü'nün "Ülkelerine iadesi halinde zulme maruz kalacakları konusunda ciddi, somut maddi delil yok" gerekçesiyle Pekin'e iadesine karar verildi. Mağdur Doğu Türkistanlıların avukatı, hükümetin "Çin'e iade asla yok, olamaz" taahhüdüyle çelişen ve uluslararası sözleşmelere aykırı kararın iptali için AYM'ye başvurdu.

İLK KEZ DİREKT İADE KARARI

İstanbul 16. ve 18. İdari Mahkemeleri'nin Çin zulmünden kaçarak ülkemize sığınan iki Uygur Türkü hakkında verdiği karar şaşkınlık yarattı. Mahkeme, daha önce üçüncü ülkeler üzerinden yapılan sınır dışı uygulamasının dışına çıkarak ilk kez mağdurların doğrudan Çin'e iade edilmesini istedi. Gerekçe olarak "Ülkelerine iadesi halinde zulme maruz kalacakları, hayati tehlikelerinin olacağına dair ciddi, somut maddi delil olmadığı" gösterildi. Anayeti ve Abuduvali'nin avukatları deport kararının temyiz yolunun da kapalı olduğunu bildirdi.

ÇİN'DE BASKI VE ZULÜM VAR

Çin hükümetinin Uygur Türklerine yönelik soykırma varan baskıları BM, AB, Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları İzleme Örgütü gibi kurumlar tarafından dile getirildi. Türkiye'nin de aralarında olduğu 43 ülke tarafından 2022'de imzalanan bir Birleşmiş Milletler bildirisinde "işkence, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele, cinsel şiddet" uygulamalarına atıf yapılarak "Uygurlar ve diğer azınlıkların orantısız bir şekilde hedef alındığı" belirtildi. Doğu Türkistan'da Çin polisince gözaltına alınan çok sayıda kişiden bir daha haber alınmadı. 57

ESKİ KARAR

İstanbul 16. ve 18. İdari Mahkemeleri'nin Çin zulmünden kaçarak ülkemize sığınan iki Uygur Türkü hakkında verdiği karar şaşkınlık yarattı. Mahkeme, daha önce üçüncü ülkeler üzerinden yapılan sınır dışı uygulamasının dışına çıkarak ilk kez mağdurların doğrudan Çin'e iade edilmesini istedi. Gerekçe olarak "Ülkelerine iadesi halinde zulme maruz kalacakları, hayati tehlikelerinin olacağına dair ciddi, somut maddi delil olmadığı" gösterildi. Anayeti ve Abuduvali'nin avukatları deport kararının temyiz yolunun da kapalı olduğunu bildirdi.

YENİ KARAR

İstanbul 16. ve 18. İdari Mahkemeleri'nin Çin zulmünden kaçarak ülkemize sığınan iki Uygur Türkü hakkında verdiği karar şaşkınlık yarattı. Mahkeme, daha önce üçüncü ülkeler üzerinden yapılan sınır dışı uygulamasının dışına çıkarak ilk kez mağdurların doğrudan Çin'e iade edilmesini istedi. Gerekçe olarak "Ülkelerine iadesi halinde zulme maruz kalacakları, hayati tehlikelerinin olacağına dair ciddi, somut maddi delil olmadığı" gösterildi. Anayeti ve Abuduvali'nin avukatları deport kararının temyiz yolunun da kapalı olduğunu bildirdi.

MAHMETİ ANAYETİ

ESKİ KARAR

İstanbul 16. ve 18. İdari Mahkemeleri'nin Çin zulmünden kaçarak ülkemize sığınan iki Uygur Türkü hakkında verdiği karar şaşkınlık yarattı. Mahkeme, daha önce üçüncü ülkeler üzerinden yapılan sınır dışı uygulamasının dışına çıkarak ilk kez mağdurların doğrudan Çin'e iade edilmesini istedi. Gerekçe olarak "Ülkelerine iadesi halinde zulme maruz kalacakları, hayati tehlikelerinin olacağına dair ciddi, somut maddi delil olmadığı" gösterildi. Anayeti ve Abuduvali'nin avukatları deport kararının temyiz yolunun da kapalı olduğunu bildirdi.

Türk Mahkemesinin "Çin'de zulüm ve hayat tehlikesinin olmadığı ve iki Uygur Türkünün iade edilmesi yönünde almış olduğu karara karşı basın açıklaması ve Protesto gösterisi düzenlendi.

Çin zulmünden kaçan iki Uygur Türkü'nün "Ülkelerine iadesi halinde zulme maruz kalacakları konusunda ciddi, somut maddi delil yok" gerekçesiyle Pekin'e iadesine karar verildi. Mağdur Doğu Türkistanlıların avukatı, hükümetin "Çin'e iade asla yok, olamaz" ta-

ahhüdüyle çelişen ve uluslararası sözleşmelere aykırı kararın iptali için AYM'ye başvurdu.

Karar Gazetesinde yer alan habere göre, İstanbul 16. ve 18. İdari Mahkemeleri, Çin'in zul-

münden kaçan iki Uygur Türkü'nün üçüncü ülkeler yerine doğrudan Pekin hükümetine iadesine karar verdi. Sınır dışı hükmü "Zulme maruz kalacakları konusunda somut maddi delil yok" gerekçesine dayandırıldı. Emsal oluşturması bakımından önem taşıyan kararın uluslararası sözleşmelere ve Türkiye'nin taahhütlerine aykırı olduğu belirtiliyor.

İLK KEZ DİREKT İADE KARARI

İstanbul 16. ve 18. İdari Mahkemeleri'nin Çin zulmünden kaçarak ülkemize sığınan iki Uygur Türkü hakkında verdiği karar şaşkınlık yarattı. Mahkeme, daha önce üçüncü ülkeler üzerinden yapılan sınır dışı uygulamasının dışına çıkarak ilk kez mağdurların doğrudan Çin'e iade edilmesini istedi. Gerekçe olaraksa "Ülkelerine iadesi halinde zulme maruz kalacakları, hayati tehlikelerinin olacağına dair ciddi, somut maddi delil olmadığı" gösterildi. Anayeti ve Abuduwaili'nin avukatları deport kararının temyiz yolunun da kapalı olduğunu bildirdi.

ÇİN'DE BASKI VE ZULÜM VAR

Çin hükümetinin Uygur Türklerine yönelik soykırıma varan baskıları BM, AB, Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları İzleme Örgütü gibi kurumlar tarafından dile getirildi. Türkiye'nin de aralarında olduğu 43 ülke tarafından 2022'de imzalanan bir Birleşmiş Milletler bildirisinde "işkence, insanlık dışı ve aşağıla-

yıcı muamele, cinsel şiddet" uygulamalarına atıf yapılarak "Uygurlar ve diğer azınlıkların orantısız bir şekilde hedef alındığı" belirtildi. Doğu Türkistan'da Çin polisince gözaltına alınan çok sayıda kişiden bir daha haber alınmadı.

YARGIYA GÖRE ÇİN'DE 'UYGURLAR'A ZULÜM YOK

Mahemuti Anayeti ve Aierken Abuduwaili, Doğu Türkistan'daki Çin zulmünden kaçarak çeşitli tarihlerde ülkemize sığındı. İstanbul 16. ve 18. İdari Mahkemeleri, bir süredir geri gönderme merkezinde tutulan iki ismin ülkelerine sınır dışı edilmelerine hükmetti. Gerekçe olarak ise "İade halinde zulme maruz kalacakları konusunda ciddi, somut maddi gerçekler yok" denildi. KARAR'a konuşan Anayeti ve Abuduwaili'nin avukatları Abdullah Tıkış "Uygur Türklerinin menşe ülkelerine iade edilmelerinin onaylanması, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, BM Medeni ve Siyasi Hakları Sözleşmesi, İşkenceyi Önleme BM Sözleşmesi ile Cenevre Sözleşmesi'nin ihlalidir" dedi.

TEMYİZ YOLU KAPALI

Daha önce üçüncü ülkelere gönderilen bazı Uygurların, o ülkeler tarafından Çin makamlarına teslim edildiği ileri sürülmüştü. Alınan karar, bu defa Doğu Türkistanlı iki kişinin doğrudan Pekin hükümetine iade edilmesini

öngörüyor. İdari Mahkemeleri tarafından verilen sınır dışı kararlarının kesin olduğunu ve hiçbir kanun yolu başvuru hakkının olmadığıni vurgulayan Tıkıç “Sınır dışı uygulamalarını durdurmanın tek yolu Anayasa Mahkemesi tarafından tedbir kararı verilmesi” ifadesini kullandı.

ANAYASA ‘OLAMAZ’ DİYOR

Yapılan itirazda; 6458 sayılı Kanun’un geri gönderme yasağıyla ilgili 4. maddesi ile sınır dışı etme kararı alınmayacaklarla ilgili 55. maddesinde menşe ülkeden söz edilmeden sınır dışı kararı verilemeyeceğine dikkat çekildi. Kanunda “Hiç kimse; işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı ya da ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez. Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza-muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunan yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alınamaz” deniyor. Avukat Tıkıç, sonuca tedbir kararı verilebilmesi için Anayasa Mahkemesi’ne başvurduğunu belirtti.

TÜRKİYE’DE BİR İLK

Uygur Türklerine yönelik hak ihlalleri ile ilgilenen aktivist Burhan Kavuncu ise “Ülkemizde

ilk defa böyle bir kararla karşılaşıyorum. Emniyet ve Göç İdaresi zaman zaman Uygurlara yönelik operasyonlar yapıyor ancak böyle bir karar Türkiye Cumhuriyeti’nde alınamaz. ‘Çin’de ölüm tehlikesi olduğuna dair yeterli delil ortaya konmamıştır’ ifadeleri kabul edilemez. Başta ABD, Kanada, Avustralya ve birçok Avrupa ülkesi, Çin’in soykırım yaptığına dair parlamentolarında karar aldı. Soykırım defalarca belgelerle kanıtlandı. Soykırım yapılması, herhangi bir suça veya kişiye bağlı olmaksızın sadece bir ırka mensup olmaktan dolayı insanların işkenceye uğraması, hapsedilmesi veya öldürülmesi anlamına geliyor” tepkisini gösterdi.

MAHKEME SORUŞTURULMALI

Türkiye Cumhuriyeti’nin, Çin’in soykırımıyla ilgili imza attığı birçok belgenin olduğuna işaret eden Kavuncu, şöyle devam etti: “TBMM, soykırım kararı almadı ancak Çin’in soykırım yaptığına dair yayınlanan bildirilere imza attı. Dolayısıyla bu durum, Ankara’nın resmi kararlarıyla, Dışişleri Bakanlığı’nın ‘soydaşlarımıza işkence yapılıyor’ açıklamalarıyla çelişiyor. İdari Mahkemesinin verdiği kararın nihai olması, istinaf ve temyiz yolunun kapalı olması da durumu daha kötü hale getiriyor. Çin’de soykırım olduğuna dair yayınlanan bildirilerde 50 civarında ülkenin imzası var. Türkiye, 2024 yılında bu bildirinin imzacılarından biri oldu. Tüm bunlara rağmen ‘Çin’de soykı-

rım olmadığına dair somut deliller olmadığını' söyleyen mahkemeye Adalet Bakanlığının soruşturma açması gerekir."

UYGUR DİASPORASINDA ŞOK YARATTI

Türkiye'de mahkemenin ilk kez Uygurları doğrudan Çin'e iade etme kararı alması, diasporadaki Uygurlar arasında şok etkis yaratırken, derin endişe, korku ve geleceği konusunda kaygı uyandırdı.

Bu kararın ardından Uluslararası Doğu Türkistan Teşkilatlar Birliği, Doğu Türkistan İnsan Hakları İzleme Derneği ve Uluslararası Mülteci Hakları Derneği mensubu kalabalık bir gurup söz konusu kararı protesto etmek amacıyla bugün (14 Mart) İstanbul Bölge İdare Mahkemesi önünde ortak bir basın açıklaması düzenledi.

Eylemde ilk basın açıklamasını yapan Uluslararası Mülteci Hakları Derneği Başkan Yardımcısı AV. İbrahim Ergin şu ifadeleri kullandı;

"Türkiye, Uygur Türklerini Çin'e İade Edemez!"

İstanbul 16. ve 18. İdare Mahkemeleri, Çin'deki baskılardan kaçarak Türkiye'ye sığınan Mahemuti Anayeti ve AierkenAbuduwaili'nin doğrudan Çin'e iadesine karar vermiştir. Göç İdaresi'nin sınır dışı işlemine yönelik iptal başvurusunun reddine dayanan bu karar, Türki-

ye'de yaşayan tüm Uygur sığınmacılar ve diğer göçmenler için emsal niteliğinde ciddi bir hukuki ve insani tehdit oluşturmaktadır.

Daha önce üçüncü ülkeler üzerinden gerçekleştirilen sınır dışı işlemlerinin aksine, bu karar ilk kez doğrudan Çin'e iade öngörmektedir. Böyle bir karar, yalnızca hukuki değil, aynı zamanda insani ve vicdani bir krizdir. Çin'e iade edilen her Uygur, ağır insan hakları ihlalleri, keyfi tutuklama, işkence ve zorla kaybetme riskiyle karşı karşıyadır.

Sınır Dışı Kararı Hukuken ve Vicdanen Kabul Edilemez

Sınır dışı kararının hukuka uygunluğu büyük tartışma konusudur. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 4. ve 55. maddeleri ile Türkiye'nin taraf olduğu BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, İşkenceyi Önleme BM Sözleşmesi ve Cenevre Sözleşmesi, hayati tehlike veya insanlık dışı muamele riski bulunan ülkelere iade işlemlerini kesin olarak yasaklamaktadır.

Mahkemenin, "zulme maruz kalacaklarına dair somut maddi delil olmadığı" yönündeki gerekçesi hukuken sakattır. Doğu Türkistan'da yaşanan insan hakları ihlalleri, uluslararası kuruluşlarca belgelenmiş ve dünya kamuoyu tarafından bilinen açık gerçeklerdir. Çin'in iade edilen kişilere yönelik sistematik baskı politikaları, Birleşmiş Milletler,

Avrupa Parlamentosu, Uluslararası Af Örgütü ve İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından defalarca raporlanmıştır. Dolayısıyla mahkemenin bireyselleştirilmiş bir ispat yükü talep etmesi, hukukun temel ilkeleriyle çelişmektedir.

Masumiyet Karinesine ve Adil Yargılama Hakkına Aykırı Uygulamalar

Davacının Uygur kökenli olmasına rağmen Türkmenistan vatandaşı olduğu iddiası, özensiz bir değerlendirme riskini düşündürmektedir. Dahası, davacı hakkında hâlihazırda bir takipsizlik kararı verilmiş, isnat edilen suçlara ilişkin kesinleşmiş bir mahkeme kararı bulunmamaktadır. Buna rağmen istihbarat şüphesinin yeterli görülerek sınır dışı işleminin gerçekleştirilmesi, masumiyet karinesini ihlal etmekte ve hukukun temel güvencelerini sarsmaktadır.

Bu durum, hem uluslararası hukukun hem de Türkiye'nin iç hukukunun açık bir ihlali olup, bireylerin suç isnadı olmaksızın sınır dışı edilmesini meşrulaştırabilecek tehlikeli bir emsal oluşturmaktadır.

Göçmenler Üzerinde Artan Korku ve Savunmasızlık

Bu tür sınır dışı kararları, yalnızca doğrudan iade tehdidi altında olan Uygur Türklerini değil, Türkiye'de yaşayan tüm göçmenleri

de etkilemektedir. Göçmenler arasında yaratılan korku atmosferi, herhangi bir hukuki süreçle karşı karşıya kalma ihtimalini bir sınır dışı tehdidine dönüştürerek, savunma mekanizmalarını zayıflatmaktadır. Bu endişe, yalnızca idari ya da hukuki süreçleri değil, bireylerin gündelik yaşamlarını da olumsuz etkilemekte; mağduriyet yaşayanların kolluk kuvvetlerine veya idari birimlere başvurmaktan çekinmesine neden olmaktadır.

Bu durum, göçmenlerin adalete erişimini engellemekte, onları savunmasız bırakmakta ve temel insan haklarını kullanmalarını fiilen imkânsız hale getirmektedir. Türkiye'de hukukun herkes için güvence altına alınması, temel insan haklarının korunması ve zulümden kaçan kişilerin ikinci kez mağdur edilmemesi için, hukuki güvencelerin artırılması ve sınır dışı kararlarının uluslararası yükümlülükler uygun şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin Tarihi ve Vicdani Sorumluluğu Nedir?

Uygur Türkleri, Türkiye ile kültürel ve tarihî bağları en güçlü topluluklardan biridir. Türkiye Cumhuriyeti, geçmişten bugüne soydaşlarına sahip çıkma ilkesini benimsemiş, Uygur halkına yönelik baskılar karşısında uluslararası arenada duyarlılık göstermiştir. Ancak bugün alınan karar, Türkiye'nin tarihsel sorumluluğuyla açıkça çelişmektedir.

Türkiye, insan hakları, adalet ve mazlumları koruma misyonuyla öne çıkan bir devlet olarak, zulümden kaçan insanları güvende hissettirmek zorundadır. Bu nedenle, yalnızca hukuki değil, aynı zamanda insani ve vicdani bir sorumluluk taşımaktadır. Türkiye'nin uluslararası taahhütleri ve tarihsel misyonu, Uygur Türklerinin zorla Çin'e gönderilmesini değil, onlara güvenli bir liman sunmasını gerektirmektedir.

Bizler, insan haklarına duyarlı tüm kişi ve kurumları, bu hukuksuz ve vicdansız kararın geri alınması için harekete geçmeye çağırıyoruz!

Uygur Türklerinin Çin'e iadesi, insanlık suçu olacaktır ve buna izin verilmemelidir!

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni, yargı organlarını ve ilgili tüm yetkilileri, uluslararası hukuk ve vicdan çerçevesinde hareket etmeye davet ediyoruz.

Uygur Türkleri sahipsiz değildir! Zulme sessiz kalmayacağız!"

Akabinde İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği Başkanı Sn. Kaya Kartal kısa konuşma gerçekleştirmesinin ardından, Doğu Türkistan İnsan Hakları İzleme Derneği Genel Sekreteri Sn. Abdulahad Udun Uygurlar adına açıklamalarda bulunarak şunları söyledi;

BASIN AÇIKLAMASI

Doğu Türkistan İnsan Hakları İzleme Derneği

Değerli basın mensupları ve kamuoyuna,

Türkiye Cumhuriyeti . İdare Mahkemeleri tarafından alınan ve iki Doğu Türkistan'linin Çin'e iadesini öngören karar, hem hukuki hem vicdani açıdan kabul edilemezdir. Bu karar, uluslararası hukukun temel ilkeleri, insan hakları sözleşmeleri ve Türkiye'nin tarihi sorumluluklarıyla açıkça çelişmektedir.

Çin yönetiminin Doğu Türkistan'da sistematik baskı, asimilasyon, keyfi tutuklamalar,

işkence ve zorla çalıştırma politikaları uyguladığı, sayısız rapor, tanıklık ve uluslararası kuruluşların belgeleriyle kanıtlanmıştır. Bugün dünyanın en büyük parlamentoları arasında yer alan on ülkenin yasama organları (ABD, İngiltere, Kanada, Fransa, Hollanda, Litvanya, Belçika, Çekya, İrlanda ve Almanya), Çin'in Doğu Türkistan'da uyguladığı zulmü açıkça "soykırım" olarak tanımlamıştır. Hal böyleyken, Doğu Türkistanlıların Çin'e iade edilmesi, onları zulme, işkenceye ve muhtemel ölüme terk etmek anlamına gelir.

Türkiye'nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşme (Madde 3), hiçbir devletin bir kişiyi işkence veya insanlık dışı muamele görebileceği bir ülkeye iade edemeyeceğini açıkça belirtmektedir. Ayrıca, Türkiye Anayasası ve uluslararası insan hakları hukuku göz önüne alındığında, Doğu Türkistanlıların iadesi hukuki ve insani bir ihlal teşkil etmektedir.

Üstelik, içinde bulunduğumuz Ramazan ayı, sadece ibadetlerin değil, aynı zamanda merhamet, dayanışma ve adaletin en yüksek derecede yaşanması gereken bir zamandır. Bir Müslüman olarak zulme uğrayan birini korumak, ona sahip çıkmak, en büyük insani ve İslami sorumluluklarımızdan biridir. Mazlum Uygur Türklerini zalimlerin insafına terk etmek, bu sorumluluğun inkarı anlamına gelir.

Türkiye, tarih boyunca mazlum milletlere

kucak açmış, özellikle soydaşları olan Uygur Türklerine sahip çıkma sorumluluğunu her zaman üstlenmiştir. Bu bağlamda, söz konusu mahkeme kararları, hukukun üstünlüğüne ve Türkiye'nin ahlaki değerlerine zarar vermektedir.

Bizler, Doğu Türkistan İnsan Hakları İzleme Derneği olarak, bu hukuksuz karara Anayasa Mahkemesinin acilen müdahale etmesini, adaletin tecelli etmesini ve Uygur Türkü kardeşlerimizin güvenliğinin sağlanmasını talep ediyoruz. Türkiye Cumhuriyeti'ni, geçmişten gelen tarihi ve vicdani sorumluluğunu yerine getirmeye, zulme karşı mazlumin yanında

durmaya , bu soykırımı ortak olmamaya çağırıyoruz.”

BİNLERCE KAMPTA İŞKENCE

75 yıldır Çin işgali altında yaşayan Uygur Türkleri; dinleri, dilleri, kültürleri nedeniyle insanlık dışı hak ihlallerine maruz kalıyor. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 43 ülke tarafından 2022'de imzalanan Birleşmiş Milletler bildirisinde “İşkence, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele, zorla kısırlaştırma, cinsel şiddet ve çocukları zorla ayırma” uygulamalarına atıfta bulunularak “Uygurlar ve diğer azınlıkların orantısız bir şekilde he-

def alınmaya devam ettiği” belirtilmişti. Resmen ateist olan Çin, 2017'de “Dini Aşırılıklarla Savaş ve Yok Etme Yönetmeliği” adlı bir yasayı hayata geçirerek Doğu Türkistanlıların dini yaşama özgürlüğünü ellerinden aldı. Devlet, 5 milyon Türk'ü esir kamplarında ücretsiz köle gibi çalıştırıyor. Tam sayısı bilinmemekle birlikte yaklaşık 1200 esir kampı olduğu söyleniyor. İHH'nın hazırladığı insan hakları raporuna göre; şu ana dek Çin zulmü nedeniyle 35 milyon Uygur Türkü hayatını kaybetti.

Doğu Türkistan'daki Ramazan yasağı görüntülendi

Kaşgar'da yaşayan bir Uygur Türkünün yayımladığı videoda, **Oruç tutmadığını kanıtlamak için öğle yemeği yediği ve bunu Çinli yetkiliye gönderdiği anları kaydediyor.**

Doğu Türkistan'da Ramazanda orucu engellemek için tehdit toplantıları, ev kontrolleri ve toplu ziyafetler düzenlenmesinin yanı sıra, Kaşgar'da sakinler öğle yemeklerini videoya çekip yetkililere göndermeye zorlanıyor.

Çin'in sosyal medya uygulaması olan Douyin'de, Kaşgar'ın Payzavat ilçesinde bir Uy-

gur Türkünün öğle yemeği yerken kendisini videoya çekip yetkililere gönderdiği ortaya çıktı.

Özgür Asya Radyosu (RFA) muhabirinin telefon görüşmeleri sırasında, bunun münferit bir durum olmadığı, Payzavat'ta Ramazan kapsamında uygulanan bir dizi kısıtlama ve

önlemlerden biri olduğu anlaşıldı. Buna göre, bölge sakinleri oruç tutmadıklarını kanıtlamak zorunda bırakılıyor.

Ramazan ayı, Tüm dünya müslümanları için her türlü olumlu anlamlar taşıırken; Uygurlar için bu ay, baskıların, gözetimlerin ve gözaltıların zirveye ulaştığı, korku, kaygı ve özlemin en yoğun yaşandığı kabus gibi bir dönemdir.

Çin yetkilileri yıllardır halkın oruç tutmasını engellemek amacıyla tehdit içerikli toplantılar düzenleme, bildiriler dağıtma, gündüzleri ev kontrolleri yapma ve geceleri gözetleme gibi yöntemlerin yanı sıra; çarşı ve pazarlardaki restoranları açık tutma, kurum ve topluluklar aracılığıyla yiyecek-içecek dağıtma ve toplu ziyafetler düzenleme gibi uygulamaları hayata geçiriyor. Ancak gelen bilgilere göre, bu tür önlemlerden de tatmin olmayan yetkililer, bu yıl bazı bölgelerde halkı oruç tutmadıklarını kanıtlayan deliller göndermeye zorladı.

YASAKLAMALARIN DEVAM ETTİĞİ DOĞRULANDI

Bu kısıtlamalar hakkında bilgi almak için RFA muhabirleri Uygur bölgesindeki ilgili kurum ve organları uydu telefonu aracılığıyla aradı. Kuça İlçe Polis Teşkilatı'ndaki Devlet Güven-

liği Birimi'nde görevli bir yetkili, oruç tutmanın tıpkı önceki yıllarda olduğu gibi bu yıl da yasaklandığını belirtti.

Geçen hafta Douyin'de yayımlanan bir bilgiye göre, Payzavat'taki bir sakin öğle yemeği yerken kendisini videoya çekip yetkililere göndermiş ve bu tür videoları bir ay boyunca göndermeye devam edeceğini belirtmişti.

Payzavat'ta telefon görüşmesini kabul eden bir polis memuru, yerel halkın oruç tutmasına kesinlikle izin verilmediğini vurguladı.

Payzavat'ta kimliğini açıklamak istemeyen bir başka görevli, oruç tutmadığını kanıtlamak için video delili gönderme uygulamasının ilçede neredeyse genel bir uygulamaya dönüştüğünü aktardı. Ayrıca, üst düzeyden gelen resmi belge ve bildirilerde böyle bir önlem belirtilmemiş olsa da, yerel yetkililerin görevlerini eksiksiz yerine getirmek ve bölgelerinde oruç tutan tek bir kişinin bile bulunmadığını kanıtlamak amacıyla, en etkili yöntem olarak sakinlerden öğle saatlerinde yemek yediklerini gösteren videolar göndermelerini talep ettiğini söyledi.

Bazı yetkililerin doğrudan telefonla arayarak insanlardan canlı olarak yemek yediklerini göstermelerini istediği de ifade edildi. Aynı

kaynak, kamplarda ve hapisanelerde ceza çekenler arasında oruç tuttuğu için cezalandırılanların bulunduğunu belirtti ve bu nedenle yerel halkın yetkililerin bu taleplerini reddetmediğini ekledi.

Payzavat'taki polis yetkilileri, bu tür bir sistemin varlığını kabul etti. Bir polis memuru, bu uygulamanın Payzavat'ın Gülbağ, Bayavat ve Terim köylerinde de hayata geçirildiğini açıkladı. Payzavat'ın Mişa köyünde görev yapan bir yetkili ise, burada gizlice oruç tutanların oruçlarını bozmaları için toplu ziyafetler ve müzik eğlenceleri düzenlendiğini ve oruç tutulmadığını kanıtlamak amacıyla video delili gönderme uygulamasının burada da uygulandığını doğruladı.

SAHURDA POLİS EKİPLERİ DEVRİYE GEZİYOR!

İstiqlal TV muhabirine konuşan (İsminin açıklanmasını istemiyor) kaynağa göre, Çin'in Ramazan ayının başlamasıyla birlikte Doğu Türkistan halkının oruç tutmasını sert bir şekilde yasakladığını, Uygurların gizlice oruç tutmasını engellemek için özel devriye ekipleri yerleştirildiğini, bunlar, geceleri sokak sokak dolaşarak, ışığı yanan evleri tespit edip fotoğraf çektiğini, Ertesi gün, ev sahipleri mahalle komitesine veya polis karakoluna

çağrılarak ifadesinin istendiğini ifade ediyor.

Mahalle sakinlerinin sorgu sırasında, "Gece ışığı neden yanıyordu? Sahur mu yaptın? Evde kimler sahura kalktı?" gibi sorular yöneltildiğini söylüyor.

Ancak Çin, son yıllarda bazı ülkelerin yetkililerini, gazetecilerini ve sivil toplum örgütü temsilcilerini, iş adamlarını Doğu Türkistan'a davet ederek, önceden hazırlanan yerleri ziyaret ettirmiş ve belirlenmiş kişilerle görüş-türmek süratıyla, Doğu Türkistan halkının tüm haklarından yararlandığına, her şey günlük-gülistanlık, "Uygurlar Mutlu" imajı yaratmak için sahte bir görüntü vermeye çalışıyor.

DİNİ ÖZGÜRLÜKLERİN İHLAL EDİLMESİ!

Türkistan Press Editörü Muhammed Ali Atayurt, konuyla ilgili yaptığı değerlendirmesinde, Çin'in Doğu Türkistan'daki Uygur Türklerine yönelik baskılarının sistematik bir asimilasyon politikası olduğunu belirtti. Atayurt, Ramazan ayında oruç tutmanın engellenmesi, sahur yapanların tespit edilmesi ve zorla öğle yemeği videoları gönderilmesinin, dini özgürlüklerin tamamen ihlal edildiğinin açık bir göstergesi olduğunu ifade etti.

Atayurt, "Çin yönetimi, Doğu Türkistan'da Uygur halkının dini kimliğini yok etmek için

her türlü baskı yöntemini uyguluyor. Ramazan ayında oruç tutmak gibi temel bir ibadeti engellemek, insan haklarına aykırıdır ve uluslararası toplumun bu duruma sessiz kalması gerekir. Uygurlar, sadece dini ibadetlerini yerine getirmek istedikleri için fişleniyor, gözaltına alınıyor ve toplama kamplarına gönderiliyor” dedi.

Ayrıca, Çin’in uluslararası kamuoyunu yanıltmak için Doğu Türkistan’a bazı yabancı yetkilileri davet ederek, önceden hazırlanmış sahte ortamlar ve seçilmiş kişilerle görüş-

türdüğünü vurgulayan Atayurt, “Bu, Çin’in Uygurların haklarının ihlal edilmediğini gösterme çabasının bir parçasıdır. Ancak, sahada yaşanan gerçekler çok farklıdır. Uygurlar, dini ve kültürel kimliklerini korumak için büyük bir mücadele veriyorlar” diye ekledi.

Atayurt, uluslararası insan hakları örgütlerine ve İslam dünyasına, Uygur halkının sesine kulak vermeleri ve Çin’in baskıcı politikalarına karşı daha güçlü bir duruş sergilemeleri çağrısında bulundu.

ABD'den Taylan'a Uygur Yaptırımı

ABD Hükümeti Tayland'da tutuklu bulunan Uygurları Çin'e gönderilmesine karşı yetkililere vize kısıtlaması getirdi.

ABD Dışişleri Bakanı, Uygurlarların Çin'e zorla geri gönderilmesine karşı yabancı hükümet yetkililerine yönelik yeni bir vize kısıtlama politikası uygulanacağını duyurdu.

ABD Dışişleri Bakanı Marco Rubio, 14 Mart 2025 tarihinde yaptığı basın açıklamada, Uygurların ya da koruma endişesi taşıyan diğer etnik veya dini grupların üyelerinin Çin'e zor-

la geri gönderilmesinden sorumlu olan ya da suç ortaklığı yapan mevcut veya eski yabancı hükümet yetkililerine uygulanacak yeni bir vize kısıtlama politikasını duyuruyordu.

Bu politikayla, Çin'in Uygurlar ve diğer hassas grupların iadesi için yabancı hükümetlere baskı yapma çabalarına karşı koymayı amaçladıklarını belirten Rubio, "Çin'e zorla gön-

derilenler işkenceye ve zorla kaybetmelere maruz kalıyor. Bu uygulamalara göz yuman veya ortak olan yetkililere karşı harekete geçiyoruz,” ifadelerini kullandı.

TAYLANDLI YETKİLİLERE İLK YAPTIRIM

Politikanın derhal uygulamaya konulacağını belirten Rubio, yeni politika kapsamında, 27 Şubat'ta Tayland'dan 40 Uygur'un zorla Çin'e gönderilmesinden sorumlu ya da bu süreçte ortak olan mevcut ve eski Taylandlı yetkililere derhal vize kısıtlaması uygulanacağı duyuruldu.

Açıklamada, ABD'nin Çin'in Uygurlara yönelik soykırım ve insanlığa karşı suçlar işlediği yönündeki tutumu vurgulanarak, dünya genelindeki hükümetlere Uygurlar ve diğer risk altındaki grupların Çin'e zorla iade edilmesi çağrısı yapıldı.

Bu vize kısıtlama politikası, ABD Göçmenlik ve Vatandaşlık Yasası'nın 212(a)(3)(C) maddesi uyarınca uygulanıyor ve Uygurlar veya diğer korunmaya muhtaç grupların Çin'e zorla iadesine karışan mevcut veya eski yabancı hükümet yetkililerinin bazı aile üyelerinin de kısıtlamalara tabi tutulabileceği belirtiliyor.

AVRUPA PARLAMENTOSU UYGURLARLA İLGİLİ KARAR ONADI!

Öte yandan Avrupa Parlamentosu, Tayland'ın Uygurları Çin'e teslim etmesini kınayan kararı kabul etti. Tayland'ı Uygurları Çin'e iade etmeyi durdurmaya çağırdı. Üye devletleri Çin ile suçluların iadesine ilişkin anlaşmaları askıya almaya davet etti.

Avrupa Parlamentosu, 13 Mart 2025 tarihinde Fransa'nın Strazburg şehrindeki Avrupa Birliği merkezinde düzenlenen parlamento üyelerinin toplantısında, “Avrupa Parlamentosu'nun Tayland'daki demokrasi ve insan hakları, özellikle lese-majeste kanunu ve Uygur mültecilerin sınır dışı edilmesine ilişkin karar tasarısı”nı oylamaya koydu.

İnsan hakları kaygılarına rağmen Tayland'ın Uygurları Çin'e iade etmesini kınayan ve geride kalanların iadesinin durdurulmasını talep eden söz konusu karar, parlamentoda 482 lehte, 57 aleyhte ve 68 çekimser oyla kabul edildi.

TAYLAND ULUSLARARASI HUKUKLARI İHLAL ETTİ

Kararda, Tayland'ın Çin'e iade ettiği Uygurlar ve halen Tayland'da tutuklu bulunan Uygurlarla ilgili şu ifadeler yer verildi:

“27 Şubat 2025 tarihinde Tayland makamları, diğer güvenli ülkeler Uygur mültecileri yeniden yerleştirmeyi teklif etmişken, en az 40

Uygur mülteciyi keyfi gözaltı, işkence ve ciddi insan hakları ihlalleri riskiyle karşı karşıya kalacakları Çin'e sınır dışı ederek uluslararası hukuku ihlal etti. Bu kişiler sınır dışı edilmeden önce on yılı aşkın bir süre Tayland'daki göçmen merkezlerinde gözaltında tutuldu ve burada, aralarında çocukların da bulunduğu en az beş Uygur, insanlık dışı koşullar nedeniyle hayatını kaybetti."

Kararda, Uygur mültecilerin Çin'e sınır dışı edilmesi kınandı; Tayland makamlarına, mültecilerin, sığınmacıların ve siyasi muhaliflerin hayatlarının risk altında olduğu ülkelere zorla geri gönderilmesini derhal durdurma çağrısında bulunuldu. Ayrıca, Tayland hükümetine, BMMYK'ya gözaltındaki tüm Uygur sığınmacılara sınırsız erişim izni vermesi ve statüleri hakkında şeffaf bilgi sağlaması çağrısında bulunuldu.

"ÇİN GÖZALTINDAKİ UYGURLARI SERBEST BIRAKMALI"

Kararda, Çin'e iade edilen Uygurların temel haklarına saygı göstermesi, nerede bulundukları konusunda şeffaflık sağlaması, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) bu kişilere erişimine izin vermesi ve gözaltında tutulanları serbest bırakması talep edildi.

Ayrıca, Avrupa Komisyonu'na, Tayland'a Uygur mültecilerin sınır dışı edilmesini durdurması ve tüm temel ILO sözleşmelerini onaylaması için baskı yapmak üzere STA müzakerelerini kullanma çağrısı yapıldı; Üye Devletler ise Çin Halk Cumhuriyeti ile suçluların iadesine ilişkin anlaşmaları askıya alma-ya davet edildi.

Doğu Türkistan'da Ramazanda orucu engellemek için tehdit toplantıları, ev kontrolleri ve toplu ziyafetler düzenlenmesinin yanı sıra, Kaşgar'da sakinler öğle yemeklerini videoya çekip yetkililere göndermeye zorlanıyor.

**DOĞU TÜRKİSTAN
BASIN VE MEDYA DERNEĞİ**
شەرقىي تۈركىستان ئاخبارات ۋە مەدېيا جەمئىيىتى
ھۆججەت: تۈركىستان ئاخبارات ۋە مەدېيا جەمئىيىتى
EAST TURKISTAN PRESS AND MEDIA ASSOCIATION

DOĞU TÜRKİSTAN'DA NELER OLUYOR?

Doğu Türkistan'la ilgili haberlerin hangisi gerçek, hangisi gerçek değil?...

Dergimiz, güvenilir haber kaynakları ve yaşayan tanıkların beyanlarıyla, Çin rejiminin insanlığa karşı suçlarını ve bu suçlarını örtbas etmek için servis ettiği gerçeğe aykırı bilgi ve haberleri ifşa etmeyi, ayrıca günümüzde Doğu Türkistan halkının maruz kaldığı insanlık dışı zulümleri dünya kamuoyuna sunmayı hedefler...

 [istiqlal.turkce](https://www.facebook.com/istiqlal.turkce)

 [IstiqlalTurkce](https://twitter.com/IstiqlalTurkce)

 [istiqlal_turkce](https://www.instagram.com/istiqlal_turkce)

 [TürkistanTV2](https://www.youtube.com/TurkistanTV2)

 Kartaltepe Mah. Geçit Sok. No: 6 Dükkan 2 Sefaköy Küçükçekmece İSTANBUL

 +90 212 540 31 15

 info@turkistanmedia.com

www.turkistanpress.com